

Niklas Lindau

Magisterutbildning i socialt arbete

Institutionen för socialvetenskap

Vetenskapsteori, metod och uppsats 20 hp, SAA93, 2012

Avancerad nivå

Handledare: Lupita Svensson

Examinator: Kenneth Sundh

”... pengarna är ju så att säga BLODET I KROPPEN, utan pengar funkar väldigt lite annat”

– Om pengars betydelse för socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd

”... money is for life what blood is for the body, a basic necessity for functioning”

– The meaning of money for social workers in the system of supplementary benefits

-Tjena, assistenten, jo, du förstår,
det är samma visa idag som igår
Jag behöver stålar till en fika och en macka
får jag loss en tia så ber jag att få tacka
Sociala nämnderna samt lovar och svär
Att inte köpa brännvin för pengarna, sa Pär

-Nix, sa assistenten, hårt och brutalt,
inte ett rött öre blir här utbetalt
Här hjälper inga böner eller klagosånger,
en spänn till tunnelbanan å två matkuponer
Och kommer du i morgon, så kom i nyktert skick
-Äh! Kyss du mig i häcken! sa polar'n Pär och gick

Mötte Pär vid tunnelbanestation'
och se'n han förklarar sin situation
åkte vi tillsammans södra tunnelbaneleden
och kom så småningom till Den Gyldene Freden
Men, när vi väl suttit i några timmar där,
in kommer assistenten som hade nobbat Pär

-Tjena, assistenten! Välkommen hit!
sade Pär och luktade påtagligt sprit
-Usch! sa assistenten med en moderat betoning
-Tänk att få se Pär i denna syndens boning
vem kunde tro att du hade råd med sån't här!
-Det ska du ge fan i! sa polaren Pär

-Sist vi sågs, sa Pär, var jag asocial
Men nu så är vi hemma i Fredens lokal
Här är vi alla lika goda ska du veta
korta och långa och beniga och feta
Kan du bara pröjsa, är du en ärans man
och kan du inte pröjsa, så snacka med han!

Pär och assistenten och jag, det gör tre
söp på min bekostnad, medborgare
Så är det nämligen inom det sociala:
Kan ej den ena, så får nå'n ann' betala
-Det gör detsamma vem som blir finansiär
Men, skål för kapitalet! sa polaren Pär

(Cornelis Vreeswijk, 1974)

Förord

Jag vill tacka några personer som haft betydelse för det här arbetets tillkomst. Först och främst vill jag tacka de socialsekreterare jag fick intervjua. Utan er hade det inte blivit någon uppsats. Det var oerhört intressant att höra era resonemang kring mina frågor. Stort tack för den tid ni gav mig!

Att skriva uppsats är inte så enkelt, att det gick vägen kan jag tacka (Joa)Kim, Cecilia S och Carro för. Ni alla har hjälpt mig på olika sätt i skrivandet, tack! Tack Carro, för din uthållighet hemma med allt vad det innebär! Men det största tacket vill jag rikta till min handledare Lupita Svensson som funnits där i bakgrunden och stuckit till med ovärderliga kommentarer när jag bäst behövt det.

Stockholm 2012-06-11

Niklas Lindau

Abstrakt

Syftet med studien var att beskriva och analysera hur några socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd förstod betydelsen av pengar som del i sitt arbete. I studien valde jag att använda mig av kvalitativ metod som baserades på fyra semistrukturerade intervjuer.

Resultatet i studien visade bland annat att socialsekreterarnas syn på pengar i sitt arbete var pengar som ett maktmedel och att det i deras arbete finns olika sätt att använda makten på. Resultatet analyserade jag med hjälp av Greta Marie Skaus två modeller som handlar om relationen mellan makt och hjälp samt olika rum där det sociala arbetet kan pågå. Modellerna kan användas på så väl individnivå som systemnivå. Jag kunde se att pengars betydelse som del i socialsekreterarnas arbete innebär för dem att inneha ett maktövertag, ett verktyg i förändringsarbetet eller som ett stressmoment. Vidare var socialsekreterarna överens om att pengars makt alltid är närvarande i mötet med en klient.

Nyckelord: Ekonomiskt bistånd, klient, makt, pengar, socialsekreterare

Innehållsförteckning

1 INTRODUKTION.....	3
1.1 INLEDNING.....	3
1.2 PROBLEMFÖRMULERING.....	3
1.3 SYFTE.....	4
1.4 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	4
1.5 CENTRALA BEGREPP.....	4
1.5.1 Ekonomiskt bistånd.....	4
1.5.2 Socialarbetare.....	4
1.5.3 Pengar.....	5
1.6 UPPSATSENS DISPOSITION.....	5
2 BAKGRUND TILL FORSKNINGSFRÅGAN.....	7
2.1 EKONOMISKT BISTÅND.....	7
2.2 EKONOMISK UTSATTHET.....	7
2.3 EKONOMISKT BISTÅND I SIFFROR.....	8
3 METOD.....	9
3.1 FORSKNINGSANSATS.....	9
3.2 FÖRBEREDANDE ARBETE OCH FÖRFÖRSTÅELSE.....	9
3.3 LITTERATURSÖKNINGAR.....	10
3.4 DATAINSAMLING.....	11
3.4.1 Urval.....	11
3.4.2 Avgränsningar.....	13
3.4.3 Intervjungenomförande.....	13
3.5 BEARBETNING AV MATERIAL.....	14
3.6 RELIABILITET.....	14
3.7 VALIDITET.....	15
3.8 GENERALISERBARHET.....	16
3.9 METODOLOGISKA ÖVERVÄGANDEN.....	16
3.9.1 Intervjusituationen.....	16
3.9.2 Antal intervjupersoner.....	17
3.10 ETISKA ASPEKTER.....	18
4 MATERIAL OCH TIDIGARE FORSKNING.....	20
4.1 ARBETET MED EKONOMISKT BISTÅND.....	20
4.1.1 Ett komplext arbete.....	20
4.1.2 Pengars betydelse.....	22
4.2 KLIENTEN OCH SOCIALARBETAREN.....	22
5 TEORETISKA REFERENSRAMAR.....	24
6 RESULTATREDOVISNING.....	28
6.1 INLEDNING.....	28
6.2 BESKRIVNING AV INFORMANTERNA.....	28
6.3 PENGARS BETYDELSE PÅ ENHETEN.....	29
6.4 PENGAR SOM DEL I ARBETET.....	31
6.5 SAMTAL MED KLIENTER.....	34
6.5.1 Pengar i fokus.....	34
6.5.2 Exempel på samtal med klient.....	35
6.6 INNEHÅLL I HANDLEDNINGEN.....	36
6.7 ARBETET MED EKONOMISKT BISTÅND – SOCIALT ARBETE?.....	38
7 ANALYS AV RESULTAT.....	42
7.1 INLEDNING.....	42
7.2 PENGARS BETYDELSE PÅ ENHETEN.....	42
7.3 PENGAR SOM DEL I ARBETET.....	45
7.4 ARBETET MED EKONOMISKT BISTÅND – SOCIALT ARBETE?.....	47

8 DISKUSSION	49
8.1 SLUTSATS	49
8.2 AVSLUTANDE DISKUSSION	50
8.3 FÖRSLAG PÅ FRAMTIDA FORSKNING.....	51
REFERENSER	53
INTERNETREFERENSER	53
FÖRFATTNINGAR	53
BILAGOR	54
BREV OM INFORMERAT SAMTYCKE.....	54
INTERVJUGUIDE SOCIALSEKRETERARE	55

1 Introduktion

1.1 Inledning

Arbetet med försörjningsstöd eller som det även kallas, ekonomiskt bistånd, sker i alla kommuner i Sverige. Det är många människor som ansöker om att få pengar beviljade då de anser att de själva inte har några. Det man kan anta är att många av de människor som ansöker om bistånd inte har några egna pengar eller har för liten egen inkomst för att kunna försörja sig själva. Pengar är en väsentlig del i människors vardag och dagens samhälle kräver att man som individ har pengar för att kunna leva, då hela samhället är uppbyggt på att vi har pengar och att vi använder dem så att de omsätts och skapar mer (Fred & Olsson, 2002, s.21). Har man inga pengar går det via välfärdssystemet att ansöka om ekonomiskt bistånd i den kommun man vistas i. Oavsett vilket beslut man som sökande får har man på något sätt varit i kontakt med socialtjänsten i sin kommun.

Fred och Olsson (2002, s.17-18) menar att arbetet med att handlägga ekonomiskt bistånd uppfattas som ett jobb där enbart uppgifter som att göra beräkningar och att bevilja eller att ge avslag ingår. I praktiken innefattar yrket dock betydligt mer. De anser att oavsett vem och av vilken avsikt någon ger pengar till någon annan som inte har några, är det alltid en barmhärtighetsgärning. De menar även att makten ligger hos tjänstemannen som framför sig har en person som vill be om något. Författarna ser att skam och makt är två begrepp som finns närvarande i mötet mellan de båda. De menar att hantera ett sådant samtal eller möte utan att öka skammen är en konststart.

Börjeson (2008, s.142) liksom Fred och Olsson (2002, s.34-39) resonerar kring att en av de mest centrala saker i människors liv är pengar och att arbeta med ekonomiskt bistånd därför är en av de mest komplexa och svåraste uppgifter man kan ha som socialarbetare. Författarna ser att komplexitet och svårigheter finns i många andra problemområden inom det sociala arbetet men författarna hävdar att pengar rör och berör i princip alla människor på något sätt. Socialsekreterarna som möter dessa människor blir viktiga personer för dem som ansöker om ekonomiskt bistånd då beslut ska fattas. Då det för vissa sökande kan handla om ett livsavgörande beslut.

1.2 Problemformulering

Socialsekreterarna inom ekonomiskt bistånd kan många gånger, i större kommuner, ha uppåt 80 ärenden att hantera samtidigt, något som jag själv upplevt kollegor ha när jag arbetade som handläggare med ekonomiskt bistånd. Reflektion kring betydelsen av pengar för människor

som inte har några kan tänkas vara en viktig del i arbetet med ekonomiskt bistånd, då pengar kan vara avgörande för en människas egen förmåga att hantera sin livssituation. Hinner socialsekreterarna med att reflektera över att det är pengar man arbetar med och hur förstår de betydelsen av pengar som del i sitt arbete? Hur hanterar socialsekreterarna det som Börjeson (2008), Fred och Olsson (2002) ovan beskriver och hur tror de att deras klienter påverkas? Ur detta perspektiv vill jag öka kunskapen om socialarbetarnas förståelse för deras klienters situation där pengar är anledningen till mötet mellan de båda.

1.3 Syfte

Syftet med studien är att beskriva och analysera hur några socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd förstår betydelsen av pengar som del i sitt arbete.

1.4 Frågeställningar

Följande frågeställningar avser studien att besvara:

1. Hur beskriver och reflekterar socialsekreterarna, i mötet med klienten, att det är pengar de arbetar med?
2. Hur beskriver socialsekreterarna betydelsen av pengar?

1.5 Centrala begrepp

1.5.1 Ekonomiskt bistånd

I studien använder jag främst begreppet ekonomiskt bistånd för de pengar man kan ansöka om hos socialtjänsten om man inte kan försörja sig själv. Ekonomiskt bistånd är den senaste benämningen av den försörjningsformen. Denna benämning har även ersatt termen försörjningsstöd, men den används fortfarande som term i viss utsträckning inom socialtjänsten. I folkmun kallas dock båda dessa ofta för socialbidrag. Innebörden i de tre olika uttrycken har i studien samma betydelse men jag använder mig främst av ekonomiskt bistånd då det främst är den termen som idag används i det offentliga samtalet.

1.5.2 Socialarbetare

I studien växlar jag mellan olika benämningar på personal som arbetar inom socialtjänsten, och då främst inom enheter för ekonomiskt bistånd. Jag vill härmed förklara att i studien betyder handläggare, socialsekreterare, hjälpare och socialarbetare samma sak. Det är i det här sammanhanget en person som arbetar inom socialtjänsten.

1.5.3 Pengar

Studien har fokus på pengar och pengar betyder olika beroende på vem som resonerar kring det. I studien använder jag pengar som begrepp då det i princip för alla är känt vad pengar är för något. När människor tänker på pengar är det säkert i form av kontanter samt som betalmedel. I arbetet med ekonomiskt bistånd hanteras det dock sällan med kontanter utan där handlar det om transaktioner från socialtjänsten till de personer som fått bifall på en ansökan om ekonomiskt bistånd.

1.6 Uppsatsens disposition

Under den här rubriken kommer jag att presentera hur uppsatsen är uppbyggd i syfte att underlätta för läsaren.

Uppsatsens första kapitel har jag valt att kalla introduktion. I detta kapitel presenteras valet av ämne samt studiens syfte och frågeställningar. Här beskriver jag även hur jag kommer att använda vissa begrepp och hur dessa ska förstås av läsaren.

I kapitel två sätter jag min forskningsfråga i rätt kontext genom att kortfattat beskriva ekonomiskt bistånd, ekonomisk utsatthet och statistik om ekonomiskt bistånd.

I kapitel tre beskriver jag hur jag har gått tillväga vid val av metod, urval, intervjuer och litteratursökningar. I detta kapitel kommer en text om min egen förförståelse samt om de metodologiska och etiska övervägandena jag gjort. Kapitlet innehåller även diskussion kring studiens validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.

I kapitel fyra presenteras tidigare forskning som gjorts på området. Kapitlet är indelat i två rubriker med tillhörande underrubriker. Rubrikerna i de två avsnitten handlar om arbetet med *ekonomiskt bistånd* samt *klienten och socialarbetaren*.

I kapitel fem behandlas de teoretiska utgångspunkterna för uppsatsen. I kapitlet beskrivs Skaus två modeller som kan förklara makt i förhållande till hjälpare och klient samt mellan person och system.

Sjätte kapitlet innehåller studiens resultat. Kapitlet är uppdelat i sex avsnitt, ett första där intervjupersonerna presenteras kortfattat sedan följer temana pengars *betydelse på enheten, pengar som del i arbetet, samtal med klienter, innehåll i handledningen* och till sist *arbetet med ekonomiskt bistånd – socialt arbete?* Resultatredovisningen är tämligen omfattande och jag vill ha det så för att läsaren själv ska få en bild av vad som sagts vid intervjuerna. Jag tycker också att det ökar uppsatsens transparens.

Kapitel sju innehåller min analys av resultaten. Analysen bygger på Skaus modeller som jag redovisat i kapitel fem samt den tidigare forskningen.

En slutlig diskussion följer i kapitel åtta som är uppdelat i tre avsnitt med underrubrikerna *slutsats*, *avslutande diskussion* och *förslag på framtida forskning*. Därefter följer en förteckning över de referenser som använts samt två bilagor i form av en intervjuguide och ett brev.

2 Bakgrund till forskningsfrågan

2.1 Ekonomiskt bistånd

I det här kapitlet är tanken att försöka sätta forskningsfrågan i rätt kontext för att underlätta vidare läsning. Avsnittet ska enbart ses som bakgrund till forskningsfrågan då tidigare forskning presenteras längre fram i studien.

Minas (2008, s.149) beskriver att socialbidrag skiljer sig markant från det övriga generella socialförsäkringssystemet, beroende på att socialbidrag genom sin selektiva karaktär endast är avsatt för personer som är behövande. Att vara behövande i detta sammanhang avgörs genom en individuell behovsprövning som ska få fram rätt information om individen är berättigad eller inte till ekonomiskt bistånd. Förutsättningarna är att personen inte har en egen inkomst eller egna tillgångar samt att han eller hon har prövat andra delar i det generella bidragssystemet, till exempel bostadsbidrag eller sjukersättning. Ekonomiskt bistånd ska fungera som det sista samhälliga skydds nätet och ska tillämpas för personer som inte kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt i enighet med socialtjänstlagen § 4:1 (SFS 2001:453, SoL).

Den första kontakten med ett socialkontor kan se olika ut beroende på var i Sverige man befinner sig. Men i princip går det till så att en person har sin första kontakt via telefon och då till en mottagningsgrupp som gör en första bedömning. Denna bedömning ger då ett första svar på om personen kan tänkas vara berättigad till ekonomiskt bistånd och att en utredning kan inledas. Finner mottagningsgruppen att den sökande inte kommer att vara berättigad till ekonomiskt bistånd kommer det i telefonkontakten att meddelas den sökande. Den sökande kan ändå välja att ansöka men har då troligen små chanser att få igenom ansökan. Om den sökande får bekräftat att denne verkar ha rätt till ekonomiskt bistånd och väljer att ansöka kommer personen senare att få en kallelse för ett nybesök. Vid nybesöket får personen träffa en socialsekreterare som kommer att genomföra den utredning som ska ligga till grund för ett beslut om att få eller inte få ekonomiskt bistånd (Minas, 2008, s.176-177).

2.2 Ekonomisk utsatthet

Salonen (2012, s.5-6) beskriver i Rädsla Barnens senaste rapport att barnfattigdomen i Sverige ökade år 2009 jämfört med året innan. I studien visar man att år 2009 levde 248 000 barn i ekonomiskt utsatta hushåll. Salonens studie (a.a.) visar även att rika barnhushåll tenderar att öka inkomststandarden samtidigt som de fattigaste barnhushållen verkar halka efter i jämförelse med medel- och hög standardhushåll.

Salonens redovisning innebär att rika blir rikare och fattiga blir fattigare, sett till barnhushåll i Sverige. Han visar även att barn med utländsk bakgrund har upp till fem gånger högre risk att leva i ekonomisk utsatthet än barn med svensk bakgrund (a.a.). Med dessa faktatexter vill jag sätta min forskningsfråga i en kontext som belyser att många av dessa barns föräldrar är just de personer som tar sig till socialtjänsten och ansöker om ekonomiskt bistånd. Med detta vill jag visa att det inte bara är personen som ansöker om ekonomiskt bistånd som är i en utsatt situation, utan i många fall finns även barn med i denna utsatthet.

Hur hamnar man då som individ i en situation som mer eller mindre tvingar en att söka sig till socialtjänsten och där ansöka om ekonomiskt bistånd? Börjeson (2008, s.144-145) menar att en bidragande orsak till detta är att dessa människor har svårt att rota sig på arbetsmarknaden. Detta lyfter även Angelin i sin avhandling (2009, s.207-209) som har fokus på unga människor som lever på ekonomiskt bistånd då de under lång tid befunnit sig i arbetslöshet. Hennes avhandling analyserar bland annat hur det är att som ung människa leva på vad socialtjänsten kan bistå med. Arbetslöshet är en orsak till varför människor kontaktar socialtjänsten och vill ha hjälp. Andra förklaringar finns garanterat också då annan social problematik kan leda till ekonomisk utsatthet, till exempel missbruksproblematik (Börjeson, 2008, s.145).

2.3 Ekonomiskt bistånd i siffror

Då min studie fokuserar på socialsekreterare som arbetar med klienter inom Stockholms kommun vill jag kortfattat visa hur många biståndstagare som finns i kommunen i nuläget. Enligt Sweco Eurofutures (2012) som ansvarar för att sammanställa olika statistiska data för Stockholm, var det under mars månad år 2012 i kommunen 10 590 hushåll som erhöll ekonomiskt bistånd. Kostnaden per hushåll samma månad låg då på 8 160 kronor. Kostnaden per hushåll är inte densamma för samtliga hushåll i Stockholm utan har variationer bland annat utifrån den specifika situation individerna har i hushållet, dessutom beroende på hushållets storlek. Den redovisade kostnaden är alltså genomsnittskostnaden per hushåll den aktuella månaden. Anledningen till att jag visar dessa siffror är för att läsaren ska få en uppfattning om hur biståndstagandet i Stockholms kommun ser ut. Jag vill med detta även belysa att ett hushåll kan se olika ut och att det i hushållet många gånger finns fler än en person. I och med dessa siffror kan vi få en uppfattning om att det är långt mer än 10 590 personer som på något sätt är berörda av att vara biståndstagare eller att vara beroende av att en anhörig är biståndstagare.

3 Metod

3.1 Forskningsansats

Jag är intresserad av att beskriva och analysera hur några socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd förstår betydelsen av pengar som del i sitt arbete. För att uppnå studiens syfte och öka kunskapen om hur socialsekreterarna ser på betydelsen av pengar i sitt arbete, anser jag att kvalitativ metod bör tillämpas. De övergripande argumenten för mitt val av metod är strävan efter närhet till det jag vill studera samt att se den studerade företeelsen ur de intervjuades perspektiv. Därmed läggs fokus på den subjektiva dimensionen, vilket Bryman (2008, s.361-363) menar är ett grundläggande element i kvalitativ forskningsstrategi. Studien baseras på fyra stycken semistrukturerade intervjuer. Kvale & Brinkmann (2009, s.18) hävdar att forskningsmetoden kvalitativ intervju, är en unik, känslig och kraftfull metod för att fånga erfarenheter och innebörder ur undersökningspersonernas vardagsvärld. Genom intervju kan de förmedla sin situation till forskaren ur ett eget perspektiv och med egna ord.

Jag började med att samla in empirin genom att göra intervjuer vilket Thurén (2007, s.22) menar är att angripa studien utifrån ett induktivt förhållningssätt. Efter insamling av material har jag analyserat empirin tillsammans med tidigare forskning och med hjälp av Skaus (2007, s.71-77) modell om ojämlikheten mellan hjälpare och klient.

3.2 Förberedande arbete och förförståelse

Det förberedande arbetet består i att jag har funderat och reflekterat mycket kring arbetet inom enheter för ekonomiskt bistånd då jag själv under en period arbetade som socialsekreterare vid en sådan enhet. Mina arbetsuppgifter var då främst att genomföra hembesök som en del i utredningar om rätten till ekonomiskt bistånd. Jag arbetade dock en kort period som handläggare då jag hade mina egna klienter som ansökt om ekonomiskt bistånd. Mitt förberedande arbete är att jag har tänkt mycket på min period inom den här enheten som nu har lett mig till att göra den här studien med fokus på pengars betydelse inom ramen för ekonomiskt bistånd. Min kandidatuppsats (Lindau & Lindqvist, 2011) hade även den fokus på enheter inom ekonomiskt bistånd men då riktat på om hembesök kan ses som en metod inom socialt arbete. Att det här också är delar av min förförståelse är jag medveten om.

Thurén (2007, s.58) beskriver att verkligheten inte enbart uppfattas genom våra sinnen, utan det som verkar vara rena sinnesintryck bär även vår egen tolkning. Min ingång till denna studie är, som tidigare nämnts, att jag arbetat en period som socialsekreterare vid en enhet för ekonomiskt bistånd. I efterhand har jag reflekterat mycket kring min tid vid enheten samt

kring arbetets innebörd. Det som då har dykt upp i mina tankar var att jag som socialsekreterare i mötet med klienter alltid var hänvisad till att gå igenom dokument efter dokument i syfte att försöka hitta vad klienten kan ha missat att lämna in eller gå igenom de dokument som denne hade lämnat in. Samtalen handlade sällan om den direkta livssituationen för klienten och hur det faktiska behovet av pengar såg ut, något som jag senare funderat mycket kring.

Att besitta en förförståelse anser jag ha sina för- och nackdelar. Det kan vara till en fördel att ha viss faktakunskap inför ämnet man vill studera, men förförståelse bär även ens värderingar, vilka färgar ens personliga åsikter, samt föreställningar om verklighetens beskaffenhet i alltför stor grad. Thurén (2007, s.62) menar att förförståelsen kännetecknar vårt sätt att uppfatta verkligheten både i det dagliga livet men även inom vetenskapen och att den ofta är omedveten. Med Thuréns resonemang gällande förförståelse har jag under hela studiens tillblivande reflekterat kring och förhållit mig till detta. Med detta med mig in i studien är mitt mål att analysera och tolka materialet så objektivt jag finner möjligt.

3.3 Litteratursökningar

Med utgångspunkt i mitt syfte har jag sökt efter tidigare forskning och litteratur om hur socialsekreterare förstår betydelsen av pengar som del i deras arbete.

Sökmotorn Libris gav mig träffar på litteratur som jag ansåg vara relevant framförallt för att få mer kunskap om ämnet samt för att placera min forskningsfråga i en kontext, dessa träffar bestod av litteratur med fokus på *socialbidrag*, *försörjningsstöd*, *ekonomiskt bistånd*, *ekonomisk utsatthet*, *socialsekreterare* samt *klient*. För att hitta rätt litteratur använde jag mig av sökorden *ekonomiskt bistånd*, *klient*, *socialsekreterare*, *socialbidrag*, *socialsekreterare* och *pengar*. Jag anser att det var högst relevant för mig att få en bred kunskap om vad som skrivits om just *socialbidrag* då det är det som ligger till grund för min forskningsfråga. Litteratur som har fokus på klient och hjälpare alternativt socialarbetare fann jag även genom dessa sökord, som även det är högst relevant för studien. När det gäller litteratur som fokuserar på betydelsen av pengar inom ramen för ekonomiskt bistånd fann jag inget. Träffar på sökordet *pengar* låg inom ämnet ekonomi, det är ett intressant område för min forskningsfråga men då varken *socialsekreterare* eller *klient* fanns med i träffarna fann jag det för min studie mindre relevant.

Jag har även sökt via bibliotekskatalogen på Ersta Sköndal högskola med sökord som ovan och hittade viss relevant litteratur, med fokus på *socialbidrag*. Genom sökprogrammet DIVA på Ersta Sköndal högskolas sida över artikel- och litteraturlatabaser fann jag ett par

kandidatuppsatser där jag använde mig av dess referenslistor i mitt vidare sökande efter relevant litteratur. Socialstyrelsens hemsida tillhandahåller betydande material samt skrifter inom området ekonomiskt bistånd där jag använt mig av flera dokument, främst för inläsning av ämnet. Jag har även sökt i artikeldatabaser efter relevant forskning och/eller litteratur men fann det svårt att använda mig av icke svensk forskning då min forskningsfråga gäller en svensk kontext med svenska förhållanden i fokus. Databaserna jag sökt forskning i är Libris, Academic search och Socindex.

Då min studie fokuserar på en svensk kontext inom arbetet med ekonomiskt bistånd har jag koncentrerat mig på svensk litteratur då jag såg det svårt att applicera internationell forskning i en svensk *socialbidragskontext*.

3.4 Datainsamling

3.4.1 Urval

Mitt urval är bestämt utifrån studiens syfte. Jag har valt att intervjua socialsekreterare inom enheter för ekonomiskt bistånd. Utifrån studiens problemformulering har jag valt att fokusera på socialsekreterare inom Stockholms stad och dess stadsdelsförvaltningar, och detta av två anledningar. Dels för att socialsekreterarna då har samma kommunala riktlinjer som utgångspunkt i sitt arbete, och dels för att jag såg att bland kollegor, på den enhet där jag en tid arbetade, många gånger kunde ha uppåt 80 ärenden som de skulle hantera samtidigt. Det har för mig varit viktigt att skapa en homogen grupp med likheter som gemensam nämnare. De gemensamma nämnarna för socialsekreterarna är således i den här studien det jag ovan beskrivit.

För att få tag i socialsekreterare inom enheter för ekonomiskt bistånd använde jag mig bland annat av det som Denscombe (2009, s.37-38) benämner som *subjektivt urval*. Detta tillvägagångssätt är att jag som forskare handplockar personer som jag vill intervjua. Denscombe (a.a.) menar att jag som forskare vet undersökningstemat och på så sätt kan välja intervjupersoner som jag tror har den erfarenhet och kunskap jag eftersökt i förhållande till studiens syfte.

Bryman (2008, s.434) menar att det här tillvägagångssättet kan vara ett *målinriktat urval* som han menar görs av strategiska skäl. Han beskriver, på liknande sätt som Denscombe (2009, s.37-38), att detta kan användas då jag som forskare vill intervjua personer med relevant kunskap gällande min forskningsfråga.

Denscombe (2009, s.52) menar att det inom den kvalitativa forskningen inte finns några fasta regler för hur urval av intervjupersoner ska gå till. Han påpekar att de flesta intervjupersoner

väljs ut just för att forskaren tror att de har något viktigt att bidra med till studien. Denna typ av icke slumpmässiga urval påverkar givetvis såväl validiteten som reliabiliteten liksom generaliserbarheten, vilket jag återkommer till senare i studien.

I mitt fall valde jag att koncentrera mig på enheter inom Stockholms kommun och dess stadsdelar som i befolkningsmängd inte skiljer sig märkbart ifrån varandra. Jag har dock i mitt val av stadsdelar inte tagit de sociala förhållandena i åtanke, då det i sig inte är studiens syfte. På detta sätt blev stadsdelarna handplockade medan jag fick tag i intervjupersonerna inom enheterna genom att jag kontaktade enhetschefen och/eller avdelningschefen på respektive enhet, som i sin tur förmedlade min förfrågan till övriga medarbetare på enheten. De medarbetare som var intresserade av att bli intervjuade kontaktade antingen mig direkt eller via enhetschefen/avdelningschefen som i sin tur kontaktade mig. På detta sätt fick jag tag i fyra socialsekreterare som jag sedan genomförde intervjuer med. Då tidsperioden för denna studie är relativt kort bokade jag in intervjuer med de första socialsekreterarna som visade intresse för att bli intervjuade. Detta kan ha påverkat studiens resultat i och med att de intervjuade socialsekreterarna med sitt uppvisade intresse för intervjun kan ha ett specifikt förhållande till min forskningsfråga. Då studiens syfte är att beskriva och analysera hur några socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd förstår betydelsen av pengar som del i sitt arbete, menar jag att detta inte har betydelse i min studie då alla socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd på något sätt har ett förhållande till min forskningsfråga. Det jag menar med mitt resonemang är att pengar på något sätt alltid finns att förhålla sig till när man arbetar med ekonomiskt bistånd.

Då mitt urval är, som jag ovan nämnt, ett *subjektivt urval* eller ett *målinriktat urval* har jag utifrån den information som mina intervjupersoner givit mig tänkt att fyra personer är tillräckligt för att besvara mina frågeställningar. Bryman (2008, s.436-437) skriver om Guest med flera (2006) som menar att det är omöjligt att veta ett exakt antal på hur många intervjuer som krävs för en kvalitativ studie. Författarna för ett resonemang kring om mättnad uppnåtts och hur man som forskare säkert kan veta det. Samma författare nämner även att det inte beskrivs i detalj vilka kriterier som gäller för att uppnå mättnad i sitt urval. Författarna menar att forskaren ska få en tillförlitlig känsla av att temat som är relevant för studien skall vara uttömt. Jag menar att jag har uppnått denna känsla med mina fyra intervjuer då dessa personer kan ses som en homogen grupp med ungefärliga förutsättningar i sitt arbete. Längre fram i studien, under avsnittet *metodologiska överväganden*, resonerar jag mer om detta.

En grundlig presentation över mina informanter finns i inledningen av resultatredovisningen. Jag har valt att placera presentationen där då det kan underlätta för läsaren i att komma ihåg vem som är vem av mina informanter.

3.4.2 Avgränsningar

Klientperspektivet har varit viktigt sedan de första tankarna kring studien då det är klienterna som står utan pengar i förhållande till socialsekreterarna. Dock övergav jag idén om att fokusera på klienterna och det av två skäl. För det första skulle det eventuellt bli svårt att hitta intervjupersoner på den relativt korta tidsperiod jag haft på mig för att färdigställa studien. För det andra är jag intresserad av hur de socialsekreterare, som tar de faktiska besluten om avslag eller bifall, resonerar kring pengars betydelse.

Ett annat perspektiv som är viktigt att belysa forskningsfrågor är ur ett genusperspektiv, i min studie skulle det kunna vara att analysera empirin utifrån vilket kön respektive socialsekreterare har och hur det påverkar resultatet. Då mitt syfte inte är att se och analysera empirin utifrån ett genusperspektiv har jag bland annat valt att inte presentera mina informanter utifrån det kön personen har då det i sig inte är relevant för denna studie.

Detsamma gäller för socialsekreterarnas etnicitet och ålder. Dessa två parametrar har jag i min studie valt att inte fokusera på. Syftet med studien är att beskriva och analysera hur några socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd förstår betydelsen av pengar som del i sitt arbete. Syftet i studien fokuserar på hur några socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd förstår betydelsen av pengar som del i sitt arbete och alltså inte ur perspektiv som kön, etnicitet eller ålder.

3.4.3 Intervjugenomförande

Det är viktigt att deltagaren känner sig bekväm i intervjusituationen. Mina informanter har därför själva valt tid och plats för intervjun. Således har samtliga intervjuer skett på deras egna kontor. Intervjuerna tog cirka en timme per person att genomföra och min uppfattning är att den tiden varit tillräcklig, sett utifrån den empiri jag fått in samt att intervjupersonerna kände sig *färdiga* när en timme gått. Förutom Kvale och Brinkmanns (2009, s.180) kriterier för en framgångsrik intervju har jag tagit hänsyn, till det Bryman (2008, s.423) benämner balanserad intervju, det vill säga att forskaren bör varken säga för mycket eller för lite, utan känna av situationen och skapa en avslappnad miljö där alla parter är aktiva. Jag har använt intervjuguiden mer som en *komihåglista*, vilket resulterade i att intervjusituationen kom att likna ett vardagligt och öppet samtal. Intervjuerna avslutas med att intervjupersonen fick

ytterligare tillfälle att ta upp frågor som de ansåg att jag hade *glömt*. Jag ville att de intervjuade skulle känna sig fullt trygga med att tycka och tänka fritt om pengars betydelse som del i deras arbete. Därför har jag valt att avidentifiera dem. Med det menar jag att de är omnämnda med fingerade namn samt att det inte framgår inom vilka stadsdelar de är verksamma. Informanterna nämns vid han eller hon samt de fingerade namnen men det betyder inte att en informants namn är kopplat till en könsidentitet. Intervjuerna är inspelade på MP3. Trots att användandet av bandspelare under intervjusituationen kan medföra nervositet för intervjupersonerna, påpekar Bryman att forskaren ändå bör tillämpa detta för att fånga intervjupersonens egna ordalag, speciella fraser och uttryck. Detta är nödvändigt för den detaljerade analysen som krävs vid kvalitativ forskning (2008, s.420).

3.5 Bearbetning av material

Samtliga intervjuer är transkriberade för att möjliggöra en analys. Jag har valt att inte transkribera alla ljud som suckar eller skratt. Jag har också valt att inte ta med upprepningar av ord och småord som inte har någon betydelse för sammanhanget. Ord som *liksom*, *typ*, *bara* och *alltså* har jag valt att stryka för att göra materialet mer lättarbetat. Ibland har jag ändrat i ordföljden för att göra materialet läsbart. Jag menar att detta förfaringsätt inte påverkar förståelsen av materialet, inte heller validiteten och reliabiliteten.

När transkriberingarna var klara gick jag systematiskt igenom samtliga intervjuer och markerade de avsnitt som berörde studiens syfte genom att tematisera de intervjuades svar. Samtliga intervjuer skrevs ut på papper för att underlätta för mig att hitta avsnitt som berörde studiens syfte. Här har intervjuguiden varit till hjälp då samtliga intervjuer har haft ett upplägg som inneburit att svaren på mina frågor kommit i någorlunda följd. Det har inneburit, som även Kvale & Brinkmann (2009, s.210-214) resonerar kring, att jag utifrån mina frågeställningar hittat olika huvudteman, teman som jag i analysen och diskussionen kopplar till tidigare forskning och teori för att ytterligare kunna belysa resultatet.

3.6 Reliabilitet

Reliabiliteten handlar om huruvida de mätningar som gjorts är korrekt genomförda (Kvale & Brinkmann, 2009, s.263). Denscombe (2009, s.381) menar att det inom kvalitativ forskning inte finns något som är absolut korrekt. Han ser att den kvalitativa forskaren har en: *"tendens att vara mycket nära knuten till forskningsinstrumentet"* (Denscombe, 2009, s.381). Som intervjuare blir forskaren en integrerad del av datainsamlingen. Genom att jag har använt mig av *subjektivt urval* (Denscombe, 2009, s.37-38) eller *målinriktat urval* (Bryman, 2008, s.434)

anser jag studien ha uppnått hög reliabilitet då jag redovisat mitt tillvägagångssätt av urval på en detaljerad nivå, samt att jag beskriver hur jag genomfört mätningarna. Intervjuguiden har varit mig till stor hjälp för att se till att samtliga intervjuade blir tillfrågade om samma saker. Det innebär inte att svaren är lika stora i omfång. Det en informant svarat på ingående har en annan avhandlat kort. Jag har ställt olika följdfrågor beroende på svaren, gått djupare in på vissa ämnen och kanske färgat svaren med mina hummanden och nickanden. Jag tror dock inte att det har påverkat resultatet i någon större utsträckning. I min studie har jag strävat efter att uppnå hög reliabilitet, eller pålitlighet genom att även vara tydlig med metodval och analys samt att genomgående göra studien transparent, det vill säga att jag visar vilka beslut jag har fattat och varför. Denscombe (a.a.) menar att det i kvalitativ forskning gör det möjligt att upprepa forskningen och komma fram till samma resultat.

3.7 Validitet

Validitet, som begrepp inom samhällsvetenskapen, innebär att man i en undersökning har mätt det man menade att man skulle mäta (Kvale & Brinkmann, 2009, s.264). Inom den kvalitativa forskningen är det dock svårt att visa att insamlade data är exakta och träffsäkra (Denscombe, 2009, s.380). En del kvalitativa forskare väljer därför att diskutera i termer av *trovärdighet* (a.a.). Genom att jag har använt mig av *subjektivt urval* (Denscombe, 2009, s.37-38) eller *målinriktat urval* (Bryman, 2008, s.434) har jag kommit i kontakt med personer som jag tror ha erfarenhet och kunskap för att besvara mina frågeställningar. Jag menar att de personer jag har intervjuat har hög trovärdighet vad gäller erfarenheter av arbetet med ekonomiskt bistånd, då samtliga personer har arbetat flera år med handläggning av ekonomiskt bistånd.

För att uppnå hög trovärdighet utformade jag också en intervjuguide utifrån mina frågeställningar med avsikt att säkra att jag ställde relevanta frågor. Med relevanta avser jag här frågor som hade en tydlig koppling till syftet samt var tillämpliga för intervjupersonens förhållande till arbetet med ekonomiskt bistånd. I utformandet av intervjuguiden har jag tagit Brymans (2008, s.419-420) grundläggande råd i åtanke. Dessa råd innebär till exempel att formulera mina frågor på ett sätt som underlättar för mig som forskare att få svar på mina frågeställningar. Bryman (a.a.) menar även att ett begripligt språk samt att inte använda ledande frågor är grundläggande i hur en intervjuguide bör se ut.

3.8 Generaliserbarhet

Huruvida det är möjligt att generalisera kvalitativ forskning är något som diskuteras livligt inom forskningsvärlden. Kvantitativa forskare menar att det är en omöjlighet då det ofta inte finns tillräckligt med data för att göra resultaten generaliserbara (Bryman, 2008, s.369).

Bryman (a.a.) menar att de personer som intervjuats i en kvalitativ undersökning inte är representativa för en population. Han menar att resultaten av kvalitativ forskning ska generaliseras till teorier och inte till populationer. Kvale och Brinkmann (2009, s.280-281) diskuterar också frågan om generaliserbarhet är nödvändig. De menar att behovet av att forskning ska vara generaliserbar bygger på ett antagande om att en viss vetenskap är giltig i alla sammanhang och i alla tider. Kvale och Brinkmann (a.a.) menar att i diskursiva och konstruktivistiska sammanhang är generaliserbarhet ej gångbart.

Det finns dock andra kvalitativa forskare som är av helt andra åsikter. Bryman (2008, s.369) skriver om Williams som menar att kvalitativa forskare ofta skapar måttliga generaliseringar. Med det menar Williams att resultaten kan visa på att de olika aspekter som undersökningen visar kan ses som exempel på identifierbara drag. Williams anser också att kvalitativa forskare ofta jämför sina resultat med liknande forskning och att man därmed gör måttliga generaliseringar (a.a.). Denscombe (2009, s.382) menar att man måste förhålla sig till generaliserbarheten på ett annat sätt vid kvalitativ forskning än vid kvantitativ. Han håller inte med Kvale & Brinkmann om att generalisering inte är eftersträvansvärd (a.a.). Denscombe (a.a.) anser att generaliserbarheten ligger i att kunna se om fynden i forskningen skulle kunna överföras till andra jämförbara fall. Han väljer också att tala om *överförbarhet* i stället för generaliserbarhet. Jag instämmer i Brymans (2008, s.369) tankar om att mina informanter inte kan sägas representera en hel population men jag lutar mig mer åt Williams i Bryman (a.a.) och Denscombes synsätt vad gäller generaliserbarheten. Detta blir extra viktigt i min studie då jag inte har valt ut mina intervjupersoner slumpmässigt utan från föreställningar om att de har något viktigt att bidra med till studien. Jag menar att mina resultat bör kunna jämföras med liknande forskning för att på så sätt kunna öka kunskapen om min forskningsfråga.

3.9 Metodologiska överväganden

3.9.1 Intervjusituationen

Denscombe (2009, s.244-245) menar att empiri eller data påverkas beroende på forskaren identitet. Det innebär att jag som forskare och min identitet betyder något för den som intervjuas. Denscombe menar att det i synnerhet handlar om kön, ålder och etniskt ursprung som kan påverka viljan i att besvara frågor på ett ärligt sätt (a.a.). Dessa faktorer kan vara ett

hinder i en intervjusituation beroende både på intervjuaren och den intervjuades förutfattade meningar om den andre. Detta kan i vissa fall leda till svårigheter i att utveckla en god relation under intervjun, som då även handlar om tillit. Att känna tillit för varandra kan alltså påverka de svar den intervjuade ger (a.a.). I min studie har jag valt att utifrån semistrukturerade intervjuer få svar på studiens frågeställningar. För att få tillit och skapa en god relation med informanterna och på så sätt få ärliga svar på mina frågor har mitt fokus under hela intervjun varit att visa intresse samt att vara lyhörd. Det här jag beskrivit i avsnittet *intervjugenomförande* där det även framgår mer i detalj hur jag som forskare agerat i intervjusituationen. Jag menar att mitt agerande under samtliga intervjuer har varit på ett tillitsfullt sätt som har påverkat de intervjuade i att kunna svara ärligt på mina frågor. Det var för mig viktigt att skapa en avslappnad miljö där de intervjuade skulle få känslan av att det var de som var viktiga. Det tycker jag att jag har gjort och det bland annat utifrån att jag använde mig av en intervjuguide som gjorde det möjligt för mig och informanten att ha intervjun i form av ett vardagligt samtal.

En annan faktor som kan påverka svaren från de intervjuade är vilket ämne som är i fokus för intervjun. Denscombe (a.a.) beskriver att det är ämnen som ligger den intervjuade nära sin personlighet som kan ge svar som är mindre ärliga än om andra ämnen skulle vara i fokus. Jag har tidigare nämnt att pengar är något som berör alla människor på något sätt men återigen hävdar jag att då mina informanter svarat utifrån sin yrkesroll, samt frivilligt ställt upp på intervjun, bidragit till att ge mig svar som i hög grad kan ses som ärliga.

3.9.2 Antal intervjupersoner

Mättnad som begrepp i kvalitativa studier innebär enligt Kvale och Brinkmann att man utfört så många intervjuer att fler inte skulle tillföra någon väsentlig ny kunskap (2009, s.129ff). Då jag har undersökt och efterfrågat en subjektiv förståelse för mitt valda område är det svårt att veta vad fler intervjuer hade kunnat tillföra. Jag har i studien intervjuat socialsekreterare i Stockholms kommun. Det innebär att samtliga informanter i sitt yrke har samma riktlinjer att förhålla sig till vilket kan öka sannolikheten för att jag hade fått liknande svar vid fler än fyra intervjuer, vilket mitt resultat också indikerar. Det som dessutom är intressant att beakta i min studie är hur mina informanter förhåller sig till pengar som del i sitt arbete, vilket också är en del av den subjektiva beskrivning jag velat lyfta. Mitt syfte med studien har inte varit att ge en heltäckande bild av mitt valda område utan jag har velat undersöka hur socialsekreterarna förstår betydelsen av pengar som del i sitt arbete med ekonomiskt bistånd, inom några stadsdelar i Stockholms kommun. Jag har inte uppnått mättnad enligt Kvales definition men

jag har som tidigare nämnts kunnat se vissa återkommande svar och mönster i mina informanternas utsagor, som jag dessutom kan koppla till tidigare forskning gällande ekonomiskt bistånd, vilket kan tolkas som ett tecken på den mättnad Kvale talar om (2009, s. 129ff).

Utifrån vad Bryman (2008, s.436-437) skriver om Guest med flera (2006) som menar att forskaren ska få en tillförlitlig känsla av att temat som är relevant för studien skall vara uttömt, ser jag att mitt val av att intervjua fyra personer uppnått mättnad.

3.10 Etiska aspekter

Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor innehåller bestämmelser som forskare måste förhålla sig till för att utöva etiskt försvarbar forskning. Enligt lagens andra paragraf faller min studie inte under denna lag eftersom den utförs inom ramen för högskolestudier på grundnivå/avancerad nivå, varför ingen ansökan om etikprövning gjorts. Trots detta har jag förhållit mig till lagens innehåll och då främst bestämmelserna kring *information* 16 § och *samtycke* 17 §. Jag har även tagit del av samt förhållit mig till Vetenskapsrådets etiska riktlinjer. I skriften *God forskningssed* från år 2011 presenteras *individskyddskravet*, som syftar till att individer som deltar i forskningsområden ska skyddas från kränkning och skada (Vetenskapsrådet, 2011, s.18). Denna kodex har tidigare definierats genom krav på *information*, *samtycke*, *konfidentialitet* samt *nyttjande* (Vetenskapsrådet, 2005, s.82).

För att uppfylla *informationskravet*, som innebär att forskaren ska informera intervjupersonen och eventuellt andra berörda om studiens syfte samt villkor för deltagande, skickade jag ett samtyckebrev (Bilaga 1). I brevet framgår det övergripande syftet med studien och att studien är en magisteruppsats. I samtyckebrevet framgår också att medverkan är frivillig och närhelst kan avbrytas om intervjupersonerna vill det. *Samtyckekravet* innebär att intervjupersonerna själva får bestämma över sin medverkan i forskningen (Vetenskapsrådet, 2002, s.9). Det förhöll jag mig till genom att, som ovan nämnts, låta informanterna ta del av ett samtyckebrev före intervjun. Vid intervjutillfället bad jag om ett samtycke till medverkan i studien i form av ett undertecknat skriftligt samtycke, vid samma tillfälle ställde jag frågan om de godkände att intervjun spelades in. Samtliga informanter godkände detta och undertecknade sedan samtyckebrevet. Jag informerade även muntligt vid intervjutillfället att jag inte kunde garantera att det kan finnas en igenkänningsfaktor om någon som känner den intervjuade läser uppsatsen.

Konfidentialitetskravet är nära förbundet med regler och lagar gällande sekretess och syftar

till att säkra att personuppgifter i forskningen har största möjliga konfidentialitet samt att dessa förvaras på ett sätt så att inga obehöriga kan ta del av dem (Vetenskapsrådet, 2002, s.12). För att leva upp till det kravet har jag aidentifierat samtliga intervjupersoner. Uppgifter som namn och stadsdel redovisas inte i studien.

Jag har i resultatredovisningen valt att omnämna informanterna med fingerade namn vilket syftar till att inte röja deras identitet. Vidare har allt material, det vill säga ljudfiler, anteckningar, transkriberingar samt undertecknade samtyckebrev sparats i datorer och på ett sådant sätt att endast jag haft tillgång till det. När uppsatsen är godkänd kommer dessa att förstöras. Det fjärde och sist kravet som jag förhållit mig till är *nyttjandekravet*. Med det menas att uppgifter som rör enskilda inte ska användas eller utlånas för kommersiellt bruk eller andra icke- vetenskapliga syften (Vetenskapsrådet, 2002, s.14). Jag har förhållit mig till kravet genom att använda uppsatsen inom ramen för magister-uppsatsskrivande vid Ersta Sköndal högskola, vilket även framgår i samtyckebrev. Några av de intervjuade personerna har bett om att få ett exemplar av studien när den är färdig och det kommer dem att få.

4 Material och tidigare forskning

4.1 Arbetet med ekonomiskt bistånd

4.1.1 Ett komplext arbete

Bengt Börjeson (2008, s.142) skriver att allmänheten tänker att socialtjänstens främsta uppgift är att bistå människor som inte kan försörja sig själva med hjälp och bistånd. Börjeson uppger en rad olika uppfattningar om vilka som ses som bidragstagare och på vilka grunder dessa människor vänt sig till socialtjänsten för att ansöka om bistånd.

Börjeson menar att det finns stereotypa uppfattningar och att dessa är en slags verklighet som socialsekreterarna på enheter för ekonomiskt bistånd förhåller sig till. Föreställningar och allmänt tycke som till exempel att socialtjänsten hanterar skattebetalarnas pengar på ett bristfälligt sätt, att det slarvas i noggrannheten samt själva omsorgen av just dessa pengar. På motsatta sidan finner vi dem som tycker att socialtjänsten är alltför nitisk i sina bedömningar och misstänkliggör klienten i onödan. Börjeson (a.a.) hävdar att arbeta med ekonomiskt bistånd har fått en *lågstatusstämpel*.

Börjeson liksom Fred och Olsson (2002, s.34-39) resonerar kring att en av de mest centrala saker i människors liv är pengar och att arbeta med försörjningsstöd därför är en av de mest komplexa och svåraste uppgifter man kan ha som socialarbetare. Författarna ser att komplexitet och svårigheter finns i många andra problemområden inom det sociala arbetet men författarna hävdar att pengar rör och berör i princip alla människor på något sätt. Fred och Olsson (2002, s.8-9) fortsätter med att beskriva det Börjeson nämnt, det problematiska med att yrket inom ekonomiskt bistånd har låg status och vad det kan generera i för konsekvenser för klienter som möter dessa socialarbetare. Konsekvenserna skulle då kunna bli att man som socialarbetare nedvärderar sina klienter då man själv i sin yrkesroll blir nedvärderad av de fördomar som finns om detta område. Dessa fördomar eller föreställningar om arbetet inom ekonomiskt bistånd kan bland annat bestå av tankar att jobbet är det minst betydande, det enklaste och det som kräver minst kvalifikationer. Detta kan då leda till att klienten blir nedvärderad. Författarna ser att förklaringen till detta kan vara att man inte känner sig respekterad i sin yrkesroll, då kan det också vara svårt att respektera och ge stöd åt andra.

Börjeson (2008, s.146) beskriver socialtjänstens arbete utifrån socialtjänstlagen och menar att socialtjänsten har flera delar i arbetet med bistånd att göra. Det handlar inte enbart om att göra bedömningar om behovet av ekonomiskt bistånd finns, samt storleken av det behovet. Socialarbetarna ska även bedöma innehållet i vad klienten berättar och försöka ta reda på

sanningshalten i det. Detta menar Börjesson (a.a.) är ett arbete som i mötet med klienten präglas av misstro.

Fred och Olsson (2002, s.7-9) menar att de delar inom socialtjänsten som anses vara finare eller som kräver mer kvalifikationer är områden där relationer, förändring och behandling står i fokus, där yrkesrollen innebär att vara delaktig och medverka till att klienten börjar förändra sitt liv och sin situation. Exempel på detta kan då vara arbetet inom barn- och ungdomsenheterna inom socialtjänsten. Författarna vänder sig dock starkt emot detta då de hävdar att arbetet med ekonomiskt bistånd visst kräver en god relation mellan klient och hjälpare samt att förändringsarbetet ligger i att hitta andra vägar än bistånd som huvudsaklig inkomst.

Erik Blennberger (1997) reflekterar i boken *11 röster om socialbidrag*, om socialbidrag ur ett etiskt perspektiv. Citatet nedan beskriver det som vi har sett andra författare resonera kring, det vill säga att arbetet med ekonomiskt bistånd är en viktig uppgift både ur myndigheternas perspektiv men även för den enskilde individen som har kontakt med samma myndighet.

Socialbidragets handläggare är nyckelpersoner både för socialbidragets legitimitet och för klienternas livskänsla. Slarv, godtycklighet, likgiltighet eller arrogans kränker klienten och sänker det sociala arbetets anseende. Varje gång en klient lämnar en socialbyrå med en reducerad livskänsla är det en motgång för det sociala arbetet (Blennberger, 1997, s.34).

Blennberger (1997, s.32-34) menar att etiken har betydelse ur olika aspekter när det gäller frågan om ekonomiskt bistånd. Bland annat när det gäller de olika kontrollfunktionerna som man kan finna i handläggningen för ekonomiskt bistånd. Blennberger i samma bok ser att någon slags kontroll måste finnas när det gäller hanteringen av pengar men att den inte ska göra så att bemötandet, där tillit skapas, får stå i andra hand (a.a.).

Salonen (1997, s.74-75) ser att ett rådande stigma fortfarande lever kvar, sedan tiden då fattigvård existerade, hos många i synen på socialbidrag. Detta bland annat av att det är det yttersta skyddsnetet som ska falla in när alla andra försörjningsmöjligheter är tömda och att detta görs genom behovsprövning som i sig innehåller en syn som präglas av moral och attityder.

Angelin (2009, s.109-110) belyser i sin avhandling upplevelsen av att inte ha tillräckligt med pengar som en av anledningarna till att känna konstant oro och att ständigt ha svårigheter med att klara sina utgifter. Hon menar att dessa känslor och faktiska

situationer försvårar möjligheterna för att etablera sig på arbetsmarknaden då de intervjuade ofta varit i socialtjänstens system under lång tid.

4.1.2 Pengars betydelse

Fred och Olsson (2002, s.17-18) menar att handlägga ekonomiskt bistånd uppfattas som ett jobb med enbart uppgifter som att göra beräkningar och bevilja eller att ge avslag ingår. I praktiken innefattar yrket dock betydligt mer. De anser att oavsett vem och av vilken avsikt någon ger pengar till någon annan som inte har några så är det alltid en barmhärtighetsgärning. De menar att makten ligger hos tjänstemannen som framför sig har en person som vill be om något. Författarna ser att skam och makt är två begrepp som finns närvarande i mötet mellan de båda. De menar att hantera ett sådant samtal eller möte utan att öka skammen är en konstart. Författarnas idé om hur man som socialarbetare kan försöka minska skammen och det maktövertag man har som myndighetsperson är att vara mindre formell samt att samtala om pengar som en del i klientens emotionella liv. De menar att inom behandling av emotionella och psykiska problem är det dominerande synsättet att inte blanda in pengar då det skulle störa. Men åter menar författarna att pengar är en central del av människors liv och än mer för människor som står utan pengar.

Fred och Olsson (2002, s.17-18) nämner att de vid deras möten med socialarbetare runt om i landet har fått höra personliga skildringar där det ofta förekommande är berättelser om klienters känslor gällande deras existens och överlevnad samt känsla av panik över att aldrig ha tillräckligt med pengar. Utifrån det anser författarna att pengar har stor betydelse i människors liv samt vikten för socialarbetaren att samtala om pengar på ett inte så formellt vis.

4.2 Klienten och socialarbetaren

Billquist (1999, s.77) beskriver i sin avhandling att det ofta är via telefon en människa kommer i kontakt med socialtjänsten. Att skam- och skuld-känslor i den första kontakten med myndigheten också kan präglade detta samtal beskrivs som vanligt. Hon menar att det i detta samtal finns en stor risk för att den sökande upplever sig marginaliserad och sedd som bara ytterligare ett ärende för myndigheterna.

Även Skau (2007, s.56-57) resonerar, i sin bok *Mellan makt och hjälp*, om begreppen makt, skuld och skam som hon ser ligger i den obalans som finns mellan hjälpare och klient. Hjälparen har oftast valt sitt yrke utifrån intresse eller utbildning, och Skau (a.a.) menar att det är ett fritt val. Klienten har i sin situation en annan ingång och många gånger är det en helt ny

situation för individen. Att plötsligt vara klient innebär enligt Skau (a.a.) att lära in i den nya rollen. Då hjälparen genomfört liknande möten tidigare har hjälparen redan lärt in sin roll, ofta då tvärtemot vad klienten gjort. Obalansen här är då bland annat att makten ligger hos hjälparen både utifrån sin roll som professionell men även utifrån den kunskap som hjälparen sitter på när det gäller de olika reglerna som gäller vid just detta kontor, till exempel handläggning, tjänsteutövning och hur förhållandet klient och hjälpare regleras (a.a.). När det gäller den fysiska miljön har hjälparen övertag då det är dennes hemmaplan, som hjälparen väl känner till. Klienten kommer då i sin tur att möta hjälparen på bortaplan. Skau (a.a.) menar att hjälparen kan häva obalansen genom att gå utanför sin professionella ram som styrs av sammanhangets struktur.

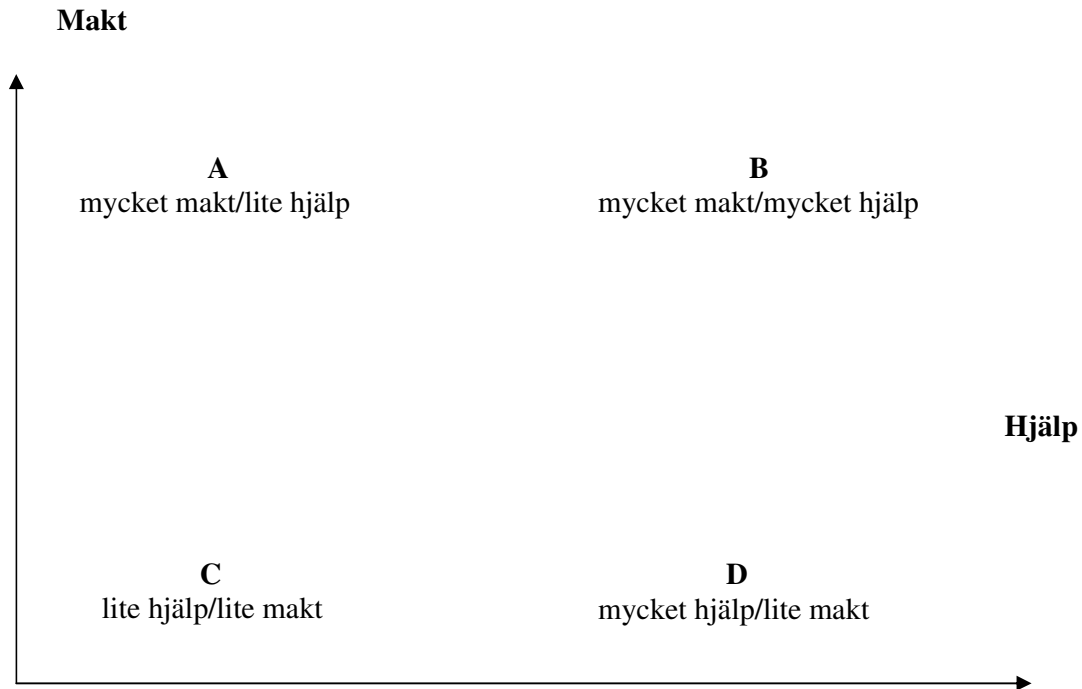
Salonen (1998, s.45-48) diskuterar klient som begrepp i antologin *Vardagsbegrepp om socialt arbete*, där han menar att en klient alltid befinner sig i en beroendeställning till någon slags samhällig institution, som den enskilde inte styr över. I dessa sammanhang kan klienten ses som underordnad myndigheters godtycke. Salonen menar att en klient antingen är eller kommer att bli beroende av hjälp. Salonen beskriver klientrollen som att den saknar möjlighet till att påverka sin situation och än mer de tjänster som står till buds. Han menar också att en klient i värsta fall kan försöka få en annan socialsekreterare eller liknande om missnöje finns. Men att byta socialkontor med hänvisning till att man som individ inte är nöjd med det bemötande man fått finns inte som alternativ. En annan aspekt Salonen (a.a.) tar upp i boken är att en klient måste göra sin överklagan till den person som tidigare fattat det, antagligen, negativa beslutet. Salonen anser då att klientens enda handlingsalternativ är att anpassa sig. Han menar att det finns olika sorters vägar till att anpassa sig som klient, till exempel att som klient lära sig vad som krävs att sägas för att beslut ska gå i rätt riktning. Klientrollen kan då vara av ytligt slag som kan hanteras av individen och på så sätt bli ett så kallat *klientproffs*. En annan del i anpassningen kan vara att individen identifierar sig med klientrollen och blir då som individ en klient. När en klient ansöker om ekonomiskt bistånd hos socialtjänsten sker direkt en påtvingad underkastelse då klienten måste följa de regler som gäller. Salonen menar att i denna situation finns få möjligheter till inflytande. Situationen innebär för klienten ett beroendeskap och att han eller hon utsätter sig för prövning och kontroll, något som klienten inte kan göra något åt.

5 Teoretiska referensramar

Studiens syfte handlar om att beskriva och analysera hur några socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd inom socialtjänsten förstår betydelsen av pengar som del i sitt arbete. Jag har valt att med Skaus (2007, s.71-77) modeller av relationen mellan makt och hjälp samt relationen mellan systemnivå/personnivå och hierarkisk orientering/jämlighetsorientering analysera mina resultat. Skaus modeller fungerar på så väl en systemteoretisk nivå som på individnivå. Systemteorin visar också att samspelet mellan individ och system är viktigt då de simultant påverkar varandra eftersom människan är en del av samhället (Payne, 2008, s.211-214). Skau (2007, s.71-77) exemplifierar sina modeller med frågor som till stor del handlar om missbruksproblematik. Jag menar att modellerna även fungerar utifrån studiens syfte där ekonomiskt bistånd är i fokus. Obalansen mellan klient och hjälpare är något som tydligt präglar relationerna inom ekonomiskt bistånd.

Sociologen och forskaren Greta Marie Skau (2007, s.35-37) utgår från Max Webers definition av begreppet makt, som: *"möjligheten att få sin vilja igenom i en social relation, även i händelse av motstånd, oavsett vad denna möjlighet beror på"* (Skau, 2007, s.36). Maktaspekten finns alltid närvarande oavsett situation mellan klient och hjälpare, Skau påvisar detta och menar samtidigt att makten döljs och blir på så vis osynlig. Det som synliggörs hos makten är dess hjälpaspekt samtidigt som maktaspekten ligger dold. Makt som begrepp är relevant i mötet människor emellan. Makten är närvarande oavsett om den utövas eller inte. I mötet mellan klient och hjälpare finns makten med som en möjlighet som oftast blir till hjälpapparatens fördel. Skau (2007, s.35-37) skriver att makt och hjälp är behövligt, till exempel inom socialt arbete, och menar att makt inte är detsamma som en motsats i förhållande till hjälpen. Hon menar att makt finns inom alla sorters professioner.

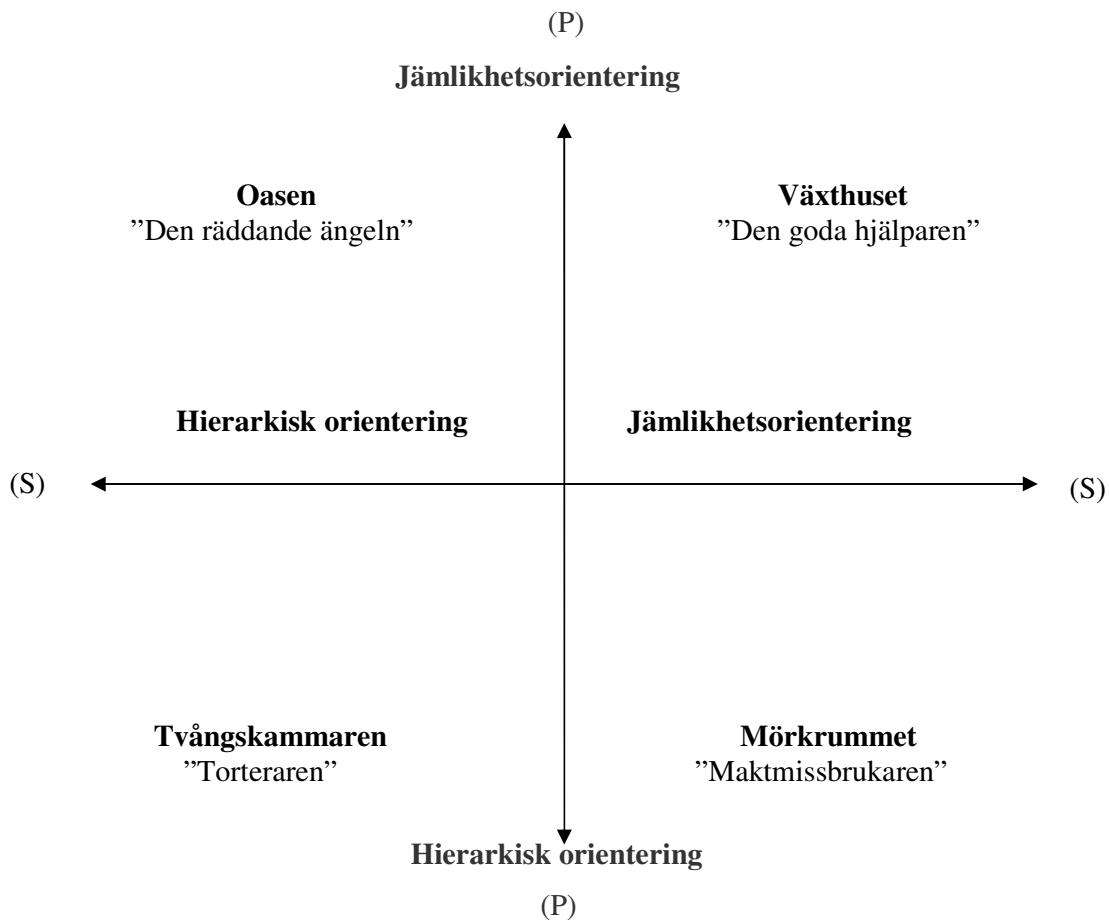
I ett obalanserat maktförhållande hamnar de olika parterna i en konflikt. Skau (2007, s.37-38) hänvisar till att myndigheter tar hjälp av lagar, regler och normer för att rättfärdiga sin makt. Det kan leda till att myndigheten gör allvarliga intrång i en individs liv, till exempel genom att med makten som verktyg genomföra grundliga utredningar som innebär frågor om det allra mest privata. Myndigheterna har lagstiftningen till sin fördel samt tillgång till dokument, journaler och medarbetares kunskap. Det ger myndigheten eller hjälparen en överordnad position i mötet med klienten. Vilket i sin tur leder till att obalansen i relationen finns där innan mötet dem emellan (a.a.). Skaus (2007, s.71-77) två olika modeller kommer nedan att beskrivas kortfattat samt illustreras för att enklare förklara innebörden i respektive modell.

Figur 1(Skau, 2007, s.71-73).

Modellen ovan är ett av Skau (2007, s.71-73) skapat koordinatsystem som kan ses som en av hennes modeller som kan användas i att jämföra olika delar av till exempel socialtjänsten med fokus på deras relativa tyngd på makt respektive hjälp. Hon menar att koordinatsystemet går att använda dels på strukturell nivå, alltså hur ett land utformar sin socialpolitik, men också hur en hjälpare placerar sig beroende på deras personliga tonvikt på makt- respektive hjälpaspekten. I modellen finns fyra olika typer av relationer mellan klient och hjälpare presenterade, som jag kommer att använda mig av i analysen av min insamlade empiri. Nedan följer förklaringar till de olika typer av hjälpare som finns i ovan modell.

Mycket makt och lite hjälp utmärks av obalans mellan de båda aspekterna. *Mycket hjälp och mycket makt* utmärks av att det råder balans på hög nivå mellan de båda aspekterna. *Lite hjälp och lite makt* utmärks av att det råder balans mellan de båda aspekterna men på en låg nivå. *Mycket hjälp och lite makt* utmärks av att maktaspekten kan ligga nära nollpunkten men att den ändå alltid finns närvarande.

Figur 2 (Skau, 2007, s.73-77).

Den andra modellen (figur 2) som Skau (2007, s.73-77) har skapat är relationen mellan systemnivå och personnivå i förhållande till jämlikhetsorientering och hierarkisk orientering. Dessa bildar fyra olika rum där olika relationer mellan hjälpare och klient går att placera samt att man kan para ihop detta med fyra olika huvudtyper av professionsutövare.

Det Skau (a.a.) menar med systemnivå är att den omfattar hjälpapparaten som helhet, det vill säga dess normer och regler, värdegrunder, maktmedel, ekonomiska resurser, formella kompetens, roller och så vidare. Med personnivå menar Skau (a.a.) den samlade mänskliga kompetens som hjälparen kan använda sig av i möten och relationer med klienter.

I denna modell hittar vi alltså olika rum som är utformade utifrån vilken sorts system de innefattar samt att man kan sätta in hjälparen med dess personliga egenskaper som professionsutövare. Nedan följer förklaringar till de olika relationer mellan hjälpare och klient som finns i ovan modell samt de fyra olika huvudtyper av professionsutövare.

Oasen kännetecknas av bristande överensstämmelse mellan system- och personnivå. Här hittar vi en jämlikhetsorienterad hjälpare i ett hierarkiskt orienterat system. Skau menar att ytterligheten i denna dimension är att hjälparen kallas för *den räddande ängeln*.

Växthuset kännetecknas av att den står för ett ideal av välfärdsstaten. Mellan klient och hjälpare råder ett förhållande som präglas av respekt och tillit, hjälparen kan i detta rum ses som *den gode hjälparen*.

Tvångskammaren innehåller ett dominerande perspektiv av kontroll och makt. Här ligger aspekterna för person och system på samma nivå, det vill säga på en förtryckande nivå.

Mörkrummet präglas av en motsättning mellan systemet som har tendenser till att söka jämlikhet men där hjälparen framhäver makt- och kontrollaspekten i mötet med klienter. Här kan hjälparen i sin ytterlighet ses som *maktmissbrukaren*.

6 Resultatredovisning

6.1 Inledning

I följande kapitel presenteras det resultat utifrån de transkriberade intervjuerna. Studiens syfte var att beskriva och analysera hur några socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd förstår betydelsen av pengar som del i sitt arbete. Utifrån studiens syfte formulerade jag två frågeställningar som kommer att besvaras i analysen. För att kunna besvara frågeställningarna valde jag att tematisera dem mest relevanta resultaten som nedan redovisas.

6.2 Beskrivning av informanterna

Asta har arbetat i cirka 13 år som socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd och har haft anställning på två olika stadsdelar. Asta har mellan 40 och 50 ärenden att handlägga och sköter själv all administration av sina ärenden utan inblandning av ekonomihandläggare. Tidigare hade Asta mellan 70 och 80 ärenden att handlägga, men då med hjälp av ekonomihandläggare. Asta är socionom.

Bengt har tidigare arbetat som socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd i cirka 12 år men har vid studiens tillblivande en annan funktion sen något år tillbaka. Bengt är dock fortfarande kvar inom enheten för ekonomiskt bistånd. I intervjun med Bengt är hans svar utifrån den tid han jobbade med handläggning på enheten för ekonomiskt bistånd och alltså inte utifrån hans nuvarande roll. När Bengt jobbade med handläggning av ekonomiskt bistånd hade han cirka 100 ärenden samtidigt. Då fick han även hjälp av ekonomihandläggare med administration av ärendena. Bengt har jobbat på samma kontor dessa år. Bengt är socionom.

Calle har arbetat i cirka nio år som socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd och haft anställning i olika kommuner samt även i två olika stadsdelar. Calle jobbar inom mottagningsgruppen för ekonomiskt bistånd och har cirka 20 ärenden att handlägga. Calle jobbar deltid. Handläggningen sker utan inblandning av ekonomihandläggare. Calle är socionom.

Danne har arbetat i cirka två och ett halvt år som socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd och haft anställning inom en stadsdel. Danne har cirka 50 ärenden att handlägga som han själv menar är något lågt, detta på grund av att han även har andra uppgifter att sköta. Hans kollegor har cirka 65 ärenden att handlägga. Danne och hans kollegor får med många ärenden hjälp av ekonomihandläggare. Danne är socionom.

6.3 Pengars betydelse på enheten

Asta berättar att det som det pratas om på hennes enhet är budget och även på alla möten pratas det om budget. Hon beskriver enhetens tankar om pengar med att prat om budget alltid på något sätt finns närvarande. Sen fortsätter Asta med att säga att: *”Pengar är något nödvändigt ont på något vis. Alla som kommer hit och ansöker har ju en agenda och det är att få bistånd, det är deras önskemål, de skulle ju inte ta sig hit annars.”* Hon säger att pengar behövs för att klara sig och att det är därför klienterna kommer, då de har stort behov av att få just pengar. Asta berättar sedan att hon gjort ett försök, en sommar, för flera år sedan att leva på socialbidragsnorm. Hon berättar att efter två veckor hade hon gjort slut på pengarna. Hon säger att det för henne inte gick att leva på normbeloppet under de ramar som krävs. Hon fortsätter med att berätta att hon tror att det här är nåt man lär sig, att leva under dessa omständigheter men att många människor även gör annat för att försöka få mer pengar, då det, som hon säger: *”...är väldigt lite pengar per person som vi administrerar. Det blir väldigt lite.”* Asta fortsätter sedan med att förklara detta, hon säger då:

Där är det ju så att lever du på bistånd länge så måste du ha mer pengar nånstans ifrån, du klarar inte att leva i 10 år på socialbidragsnormen, det går inte, det funkar inte. Efter ett tag måste alla dina kläder bytas ut. Du måste fixa andra saker efter ett tag, räkningar. Har du ett missbruk klarar du definitivt inte av att leva på dessa pengar. Och pengar är ofta något som stressar upp våra klienter.

Asta beskriver att vissa klienter känner stress då de är utan pengar och att det kan leda till att några blir arga och kanske tar ut det på personen som sitter i receptionen. Asta säger att den här stressen hos klienterna inte är något som kollegorna tillsammans arbetar med för att förändra utan hon säger att alla gör vad dem kan för klienten. Med det förklarar Asta att det handlar om att handlägga ärenden inom rimlig tid och fatta beslut så fort det går samt att vara tillmötesgående om något extra hänt klienten. Asta säger att de har sina riktlinjer att gå efter och att det styr arbetets innehåll, men hon berättar att det finns plats för personliga bedömningar som då kan gå emot vad som beskrivs i riktlinjerna, till exempel att ändra på ett beslut som redan tagits.

Bengt berättar att hans enhet har utvecklat en slags norm i hur tankarna kring pengar ska vara. Han jämför med hur det såg ut på 70-talet och säger att nu finns det inte alls sådana tankar kvar. Han beskriver till exempel att klienter då kunde få skinnsoffor bara för att det var

synd om dem. Bengt fortsätter att beskriva hur enhetens tankar eller arbetssätt i förhållande till pengar föds fram och säger:

Det är ju inte vi socialsekreterare som fattar de flesta besluten utan det är ju kulturen så att säga, när det gäller tolkningen av de riktlinjer, de anges av våra chefer. Så att man, om man inte vet vad man ska göra så går man till chefen, och nästa gång man får ett liknande ärende så vet man vad chefen sa då och så kör man likadant. På så sätt utvecklas det gemensamma normer kan man säga. Jag tror det. Sen har vi lite rotation på folk, och då kommer det in nya som inte riktigt vet och dom är ofta mer generösa i början faktiskt. Men det blir ju så på en arbetsplats, man måste ju göra som chefen säger, såhär är det.

Calle berättar att på hans enhet är det för tillfället några kollegor som provar på att leva på socialbidragsnorm. Han säger att det är ett sätt att känna på hur det kan vara att leva på lika mycket pengar som många av deras klienter får i månaden. Calle säger att kollegorna berättar för övrig personal hur det känns att leva som de gör och hur svårt det ibland kan vara. Calle fortsätter med att säga att han innan kollegornas test att leva på norm upplevde sin enhet som att ha god förståelse för sina klienters situation och att det kan vara tufft emellanåt. Han beskriver enhetens inställning till pengar och deras klienter som något realistiskt och att förståelse finns för klienterna men inte i den mening att ge bifall till vad som helst. Calle fortsätter med att säga:

Jag kan tycka att jag trivs här och blir kvar här just för att jag känner att här inte är så. Det är någonting med inställningen, både till klienter och hur man pratar och när folk behöver komma hit och har det svårt. Det är en sån anda som man kan trivas i.

Calle utvecklar sitt resonemang om hur han ser på enhetens inställning gentemot klienter och pengar med att säga:

Jag tycker på ett sätt att vi har en ganska human och schysst inställning, nu tänker jag mer när folk kommer hit och behöver pengar, hur vi tänker kring det och hur vi hanterar det. Jag tycker på ett sätt att vi har en rätt så schysst inställning, att vi försöker vara tillgängliga för dem som kommer hit, att vi bemöter alla som kommer hit, vi frågar verkligen grundligt om det är akut eller om det kan vänta eller, vi gör tycker jag, en hyggligt bra bedömning och så välgrundad. Vi är tillgängliga.

Calle beskriver även hur han upplever att samhällsklimatet blivit tuffare men säger samtidigt att han inte tycker handläggarna har förändrats i samma riktning. Han säger att förr kunde man få höra trista och nedvärderande kommentarer om de människor som söker hjälp. Det här ser han inte till längre, inte på hans enhet. Anledningen till att Calle tror att det är på det här sättet är att de socionomer som nu tar examen har en mer professionell inställning till yrket

och inte låter tyckande stå i fokus. Calle säger sig tro att det även bidrar till ett mer rättssäkert arbete.

Danne beskriver att hans enhet är medvetna om pengars makt då varje möte med en klient handlar om denne ska få ekonomiskt bistånd eller ej, han säger även att mötena ofta är laddade då just mötet handlar om pengar. Danne fortsätter att förklara rollen som socialsekreterare i förhållande till klienten och säger:

Där sitter ju vi som socialsekreterare med en myndighetsutövning och bestämmer helt enkelt vem som har rätt att få pengar eller inte. Vilket ju, det är ju liksom, det är ett maktförhållande som inte går att missa när man jobbar här, det tror jag är oavsett var i Sverige man jobbar med ekonomiskt bistånd så finns det ett sånt maktförhållande. Vilket då kombinerat med att många personer som också som man möter har andra problem. Det är inte bara den ekonomiska sidan. Att man har missbruk eller psykiska svårigheter, vilket också gör att frågan blir ännu mer laddad för att, vad ska man säga, alla människor är ju på sätt och vis oberäkneliga, men när det finns någon mer problematik bakom så blir det ännu svårare att veta hur den här personen ska tänkas reagera på ett negativt beslut.

Danne fortsätter att berätta att han tror att alla som jobbar på hans enhet säkert är eniga om att det är en maktrelation och att socialsekreterarna i den relationen har ett maktövertag gentemot klienterna. Han fortsätter med att säga:

Sen är det väl så att vissa tänker mer på det, vissa tänker mindre på det. vissa väljer kanske att utnyttja det också, eller inte utnyttja, men använda det som ett arbetsredskap. Medan andra tycker det är en väldigt obekväm situation. Vilket väl ofta har men inte alltid att göra med hur länge man har jobbat. Det är svårt i början för att man vill väl. Ofta. I alla situationer. Vilket gör att den här maktrelationen blir känslomässigt svår. Vilken man vänjer sig vid vartefter.

Danne beskriver att han inte har några minnen av att de pratade om pengar och pengars roll för arbetet när han började som socialsekreterare vid enheten. Han säger sen att han tror att man inte gärna vill prata om yrket på det sättet utan att man hellre vill lyfta andra delar i yrket. Han fortsätter att berätta om att han tror att det handlar om att just arbetet med pengar utåt sett är kopplat till ett yrke med låg status. Danne berättar att många tror att arbetet enbart handlar om att betala ut ekonomiskt bistånd eller att avslå ansökan om ekonomiskt bistånd. Han säger även att hans arbete egentligen inte handlar så mycket om pengar men att det samtidigt genomsyrar hela hans yrke då klienterna han träffar är där just för pengarnas skull.

6.4 Pengar som del i arbetet

Asta beskriver pengar som ett stressmoment i hennes arbete och det på grund av att pengarna ska ut snabbt till de klienter som är berättigade. Asta förklarar vidare och säger: *”Det handlar om brådska brådska brådska, för folk kan ju aldrig få nog av pengar, särskilt när man inte*

har så mycket. Så att för mig driver pengar människor att göra saker, dom kan ställa upp på en planering dom inte vill gå med på bara för pengarnas skull.” Hon berättar att det är hon som sitter på makten och kan styra över människors liv med pengar. Hon säger att det ibland kan vara svårt då det finns klienter som inte är villiga att samarbeta om de inte får *betalt* för det. Hon berättar att många vill ha sina pengar innan de vill medverka i någon verksamhet och uttrycker förståelse för det och säger:

Ska man delta i en arbetssökarverksamhet måste man ha pengar så att man kan åka dit, man måste ha pengar så man kan äta, måste ha pengar för att betala hyra så att man har nånstans att sova på natten, alla dom här bitarna, allt går hand i hand. Pengar och allt annat går hand i hand. Utan pengar funkar inte saker och ting. För mig är det ett stressmoment, det stressar upp klienterna och det stressar upp oss. Jag måste fatta besluten snabbt och besluten måste vara korrekta. Jag måste betala ut rätt summor eller inom den tiden jag har på mig. Och sen som sagt så sitter jag på en maktposition i de cirka 50 ärenden jag har, så jag styr ju väldigt mycket genom att jag sitter där med pengarna och kan säga att gå till jobbtorget, gå till din läkare, delta i nätverket här ute eller delta i arbetsträningen.

Asta säger att den maktposition hon sitter på innebär mycket ansvar och säger att hon inte kan minnas att hon någon gång missbrukat den.

Bengt säger att pengar som del i arbetet kan användas som en sanktion. Han beskriver det på följande sätt:

Det är en sanktion så tillsvida att om du ska gå på jobbtorg och jag kollar din närvaro och du har varit borta en vecka utan att det finns en vettig förklaring, inget läkarintyg, ingenting, då tar jag dina pengar. Då ringer du till mig och är skitförbannad, barnen har ingen mat. Okej, du får lite matkuponger. Så får du lära dig det här till nästa gång. Vi tar också hyra och el då förstås. Då är det en sanktion som gör att han fattar att såhär är reglerna på arbetsmarknaden i Sverige. Vi bryr oss för fan inte om vad du gör på jobbtorg, men du ska lära dig reglerna på arbetsmarknaden.

Calle säger att han ser pengar i sitt yrke som ett verktyg som kan leda till att få ett helhetsperspektiv över klienten och dennes situation. Han säger att på så sätt kan han få reda på hur klienten resonerar om pengar och det kan i sin tur utvecklas till samtal om eventuella skulder eller hur denne prioriterar sina pengar i vardagen. Calle berättar att i och med att han oftast träffar sina klienter endast vid ett tillfälle, då han arbetar i mottagningsgruppen, vill han maximera det mötets innehåll. Han säger att han därför brukar ställa frågor som kan leda till att klienten börjar beskriva pengars betydelse i dennes liv. Han beskriver vidare att det för vissa klienter inte spelar någon roll hur mycket pengar som han eller hon skulle få i månaden, då det är annat som styr vad denne gör med pengarna och det säger Calle att han tycker är mycket intressant.

Danne säger att pengar som del i hans arbete är att använda det som ett pedagogiskt redskap för att gå igenom vad som ingår i det ekonomiska biståndet. Han fortsätter med att säga att det ofta handlar om att förklara hur det fungerar och att beskriva ramarna för ekonomiskt bistånd för de klienter som ansöker om det. Han berättar att samtalet på så sätt kan leda till att han ställer frågor om hur klienten agerat med sina pengar och hur denne tänker framåt. Enligt Danne är pengar ett ämne eller en fråga som kan ge några svar på hur klienten tänker om sin livssituation. Danne fortsätter att berätta hur han ser pengar som del i sitt arbete och säger att det inte bara handlar om när och hur mycket som ska betalas ut till klienterna, han säger att det även till stor del handlar om den ekonomiska styrningen i organisationen. Danne säger att organisationens budget är en viktig parameter i arbetet, som antingen begränsar socialsekreterarnas arbete eller ger dem möjligheter. Han säger även att medvetenheten om organisationens budget har ökat bland handläggarna. Han fortsätter med att beskriva hur det kan påverka beslutsgången om ekonomiskt bistånd och säger:

Så att varje beslut man fattar, vägs på något sätt mot budgetens balans eller ickebalans. Att det blir ytterligare en parameter, det är inte bara en fråga om nytta gentemot klienten utan det är också en fråga om lönsamhet inom verksamheten. Vilket väl, ja, just här och nu är en väldigt aktuell fråga för att vi går väldigt dåligt ekonomiskt just nu.

Han fortsätter med att berätta på vilket sätt organisationens budget innebär i praktiken för klienterna och säger:

Jag tror inte det påverkar jättemycket. Inte det som ryms inom ramen för det vanliga försörjningsstödet. Däremot blir man hårdare på att bevilja extra bistånd som ändå finns möjligt att göra. Man blir mer strikt med vad för typ av boendeplaceringar vi gör, som vi ändå gör då med hemlösa människor som inte har missbruk eller psykisk ohälsa. Just den delen är väl i och för sig bra, jag tycker inte att man ska betala ut skattemedel till privata vandrarhem eller hotell som gör sig pengar på det, men det är ju hela bostadssituationen som är boven i det liksom.

Han säger sedan att han tycker att det är viktigt med en budget i balans men att en budget i balans inte ska innebära nedskärningar i verksamheten utan att budgeten då istället ska utökas under en begränsad tid då verksamheten uppenbarligen kostar för mycket.

Danne säger att det även finns en mer osynlig del i hur pengars betydelse kan se ut i arbetet. Han beskriver att det är maktutövningen som sker när en klient får ett avslag på en ansökan, att klienten då inte får några pengar. Han säger att många gånger reflekterar han inte kring detta då det är tydligt att personen i fråga har pengar på annat håll, som innebär att personen då inte kan få några pengar enligt norm. Han fortsätter att berätta om den maktutövning som sker och säger att det är svårare att besluta i fall där omständigheterna är

mer otydliga och där varken riktlinjer eller lagen har något tydligt svar. Han säger att när det till exempel handlar om när en person inte har gjort sitt yttersta eller inte stått till arbetsmarknadens förfogande kan det ibland vara svårt att motivera det på ett förståeligt sätt. Detta säger han kan innebära att klienten har svårt att godta ett avslag då bedömningen är subjektiv.

6.5 Samtal med klienter

6.5.1 Pengar i fokus

Asta berättar att på hennes enhet brukar kollegorna emellan säga att de inte ska prata pengar med klienterna, hon säger att de istället pratar om planering. Asta uttrycker: ”... vi brukar prata om planering om hur dem ska komma härifrån, pengarna är då en biprodukt av att dem är här. Men jag tycker att den är huvudorsaken till att dem är här, så då måste vi prata om hur ska du göra för att få pengar någon annanstans ifrån och det enklaste är ju att sätta det i relation till vad du behöver göra...”

Något Asta brukar prata om med hennes klienter är att inte bara söka efter heltidsjobb. Hon säger att många av hennes klienter skulle kunna bli självförsörjande på en deltidslön som då skulle kunna motsvara socialbidragsnorm eller något mer. Hon säger att majoriteten av hennes klienter inte har behov av 20 000 kr i månaden för att bli självförsörjande. Därför diskuterar Asta detta med klienterna för att de även ska söka efter deltidjobb som i grunden handlar om att samtala om hur mycket pengar klienten behöver för att försörja sig själv.

Enligt Asta borde pengar vara ett centralt ämne i samtalen med klienter då det är orsaken till att de möts. Hon säger att en klients brist på pengar inte bara är något mellan de, hon säger att det även påverkar flera andra led i klientens liv. Asta beskriver detta genom att säga:

Många gånger tänker jag att det inte är komplext arbete, utan tänker att *fine*, nu har jag fattat ett beslut. Att det kan påverka tio andra enheter, det får man ofta reda på några dagar senare. Det kan ju naturligtvis bli väldigt omfattande. Andra märker man inget av. Men just de här som är socialiserade in i systemet, där är det så tydligt att det här är en drivkraft och påverkar omgivningen så kraftigt, speciellt avslagen.

Bengt säger att han samtalar om pengar med klienter utifrån den norm som finns, med den som grund förklarar han vad pengarna är tänkt att räcka till samt ger råd hur man kan klara det. Bengt säger att han tycker 1600 kronor räcker för en månads inköp av mat och tror att det inte är något problem att klara av det. Han tar upp Tensta som exempel och säger att där går det bra att klara sig på de pengarna. Han säger också att människor från andra länder har en förmåga att leva på mindre pengar än människor som har sitt ursprung i Sverige.

6.5.2 Exempel på samtal med klient

Asta beskriver ett exempel på hur hennes möten kan se ut. Exemplet Asta beskriver handlar om ett samboende par som under en längre tid haft det tufft ekonomiskt. Den ena i paret var sjukskriven sedan en längre tid och den andra var egen företagare. Paret skulle även separera men räknades fortfarande som samboende. Personen som hade eget företag kände stort ansvar för att försörja den andra som inte hade någon stor inkomst på grund av sin sjukdom samtidigt som företaget inte gick bra ekonomiskt. Det här höll inte längre därför vände sig paret till socialtjänsten för att be om hjälp. Asta beskriver en del av mötet så här:

Här får hon beskedet att hon har pengar på kontot och att hon har eget företag, jag sa att jag kunde ge rådrum¹ för företaget men jag vet att folk svälter nästan hellre än lägger ned sina företag, de betyder så mycket. Där blev det väldigt känsligt, så skulle de separera och allt kändes så väldigt hopplöst. Det var verkligen, det var så sorgligt allting, och hon insåg sitt ansvar att försörja honom trots att de hade så lite pengar, tyckte hon. Men just det här att man ser hur folk har kämpat under lång tid och så kommer de hit och hoppas så jätte innerligt på att få hjälp. Och jag kan inte ge dem det, jag kan ge dem information om hur de kan bli barskrapade så att de kan få hjälp, vilka villkor det är för olika saker. Det här ett ganska vanligt samtal, människor som inte har förstått hur magert man måste ha det för få hjälp.

Asta fortsätter med att beskriva hur samtal hon har kan se ut och säger att det ofta handlar om att prata om klientens arbetssituation och att ställa frågor om hur han eller hon gör för att hitta ett jobb. Hon berättar även att frågor kring ekonomin även här kommer upp då pengar för klienterna spelar stor roll.

Calle berättar att hans samtal med klienter oftast är inriktade på att ge information om vad det innebär med att ansöka om ekonomiskt bistånd. Han säger att det är en del i hans jobb som börjar bli trist men samtidigt tycker han att det är en viktig del och det framförallt för klienterna. Klienterna har rätt att veta hur beslutsgången kommer att se ut, vilka dokument det är som ska skickas in varje månad, få information om vad sekretess innebär, få vetskap om vilka papper som skrivs under samt få information om hur man ska göra som klient om man vill överklaga ett beslut. Calle säger att det ofta blir ont om tid för andra frågor då han har cirka en timme på sig för ge den information klienten behöver och har rätt att få. Calle säger att han ändå försöker fråga om klientens situation och det från olika perspektiv, då det kan vara viktigt att få en klarare bild hur klienten själv ser på sin situation. Calle säger att han försöker resonera med klienten om vilken inkomst som behövs för att få allt att gå runt i hemmet. Calle säger att klienterna ofta tänker att det behövs mer pengar än vad det faktiskt gör och ibland är det tvärtom. Calle berättar att han då ger råd om vad man kan göra i de olika

---

¹ Tid som behövs, i detta fall, för att göra sig av med företaget

situationer som kan dyka upp. Calle säger också att samtal där det fungerar att prata om klientens livssituation kan resultera i att han sår ett frö hos klienten. Han fortsätter och säger att det här fröet kan till exempel vara att fråga klienten om han eller hon har funderat på att börja studera. Han säger att för många klienter krävs stora förändringar för att försöka slita sig loss från beroendet av socialtjänstens ekonomiska bistånd och att ett frö kan vara en bit på väg.

Calle börjar berätta vad han tror pengar betyder för de klienter han träffar och säger:

Sannolikt är det så att hela livet bara snurrar kring de här pengarna, så är det väl i och för sig. Det är klart att de kommer hit såhär, alla räkningar fram och så sitter man där. Nej, den tar vi inte och den tar vi inte och den tar vi inte och det är ju tungt att säga. Och då säger de, vem ska ta det då? Det ska ingen ta, och då får man resonera om det, är det värt att lägga det på kronofogden eller ja, man får bolla det lite ändå. Men tyvärr, det är mycket vi inte tar och ger ekonomiskt stöd för. De kommer gärna med skulder och det tar vi inte heller. Så jag tror att hela livet, det är mycket energi som går åt för det här med pengarna.

6.6 Innehåll i handledningen

Asta beskriver hur handledningen för socialsekreterarna ser ut på hennes enhet med att säga följande:

Vi har två typer av handledning, den ena är med chefen som ofta är ärendedragning och handlar om policyfrågor. Sen har vi en annan handledning som går ut på att försöka stödja oss i arbetet, det ska ju även chefen göra men det kan vara bra att prata med någon utomstående. Där handlar det mycket om att ”jag mår dåligt för jag hade skrikiga klienter” eller ”jag har ett ärende som jag tycker är svårt” eller ”omorganiseringen har gjort det rörigt för mig”. Det här med att sitta på så mycket makt, relativ makt, gentemot våra klienter tar vi inte upp så mycket. Jag tror inte att det har slagit igenom hos våra chefer att det är så, de har väldig koll på budget och hur mycket pengar folk får per person istället.

Calle berättar hur handledningen ser ut på hans enhet och säger att enheten har handledning varannan vecka. Han säger att han tycker att det är mycket handledning och tycker att det är bra. Om innehållet i handledningen säger Calle att det bland annat handlar om något specifikt ärende som någon av socialsekreterarna vill ta upp. Det handlar även ofta om svårigheter i att möta människor som Calle själv beskriver:

Oftast är det svårigheter i att möta människor. Svårigheter med att förstå vad vi säger. Den frågeställningen kan jag tänka mig kommer i olika varianter. Om någon är väldigt arg, någon är väldigt ledsen, någon är hotfull, hur bemöter man det här? Hur får man ett samarbete? Hur får man en allians? Den typen av frågor brukar det bli. Hur ska vi förstå när folk är, för det är klart att en del är traumatiserade ibland. Starka känslor, hur kan vi dämpa eller hur kan vi försöka.

Calle har svårt att svara på om det under handledningstillfällena samtals om vad pengar har för betydelse i socialsekreterarnas arbete. Han säger att det nog inte är så vanligt. Han fortsätter sedan att berätta om hur han tror att andra enheter inom socialtjänsten uppfattar de socialsekreterare som jobbar med ekonomiskt bistånd. Han säger att det pratas på andra enheter om att handläggarna på försörjningsstöd är hårda och kalla. Calle säger att han inte känner igen den bilden av dem som jobbar med ekonomiskt bistånd och speciellt inte på hans enhet. Sedan berättar Calle utifrån samtal som kan förekomma under handledningstillfällena, att det kan handla om att tillsammans i grupp stödja någon kollega. Han berättar till exempel om en nyanställd som hade svårt att ge sina klienter avslag, kollegan diskuterade till en början med en av sina anhöriga om hur denne skulle agera i ett beslut. Calle berättar att gruppen tog ett ansvar och hjälpte kollegan med det denne tyckte var svårt.

Calle berättar sen att det även samtals, under handledningen, om det skett något obehagligt för handläggarna, till exempel hot. Han säger att för ett par år sedan tydligen var mycket sånt på hans enhet men att det nu har hänt något. Han tror att det ligger i hur personalen på hans enhet jobbar med bemötandet. Calle säger: *”Jag tror inte allting är pengar, det är någonting med bemötandet som man kan fånga väldigt mycket i.”*

Bengt berättar att han avstår från handledning och att hans chef godkänt det. Han säger att han tycker sig vara så pass rutinerad att ha inte längre har behov av det. Han berättar att han har en annan typ av handledning men att den är mer inriktad på hur handläggningen kan gå till. Han säger att en annan anledning till att han inte längre vill ha handledning är att han tycker det är för mycket gnäll om hur mycket kollegorna har att göra. Han säger att det borde vara en facklig fråga och att det inte ska ta upp handledarens tid. Bengt säger att han är nöjd med hur han har det. Han nämner att handledning borde fokusera på hur det är att jobba som socialsekreterare som ofta innebär ensamarbete och säger: *”Men jag tycker ibland att vi ska prata om hur jobbigt det är att sitta ensam och vara så elak.”*

Bengt tycker även att syftet med handledning borde vara kunskapstillförsel istället för att fokusera på handläggarnas olika känslor. Han säger att sådant kan man ta med företagshälsovården och inte under handledningen. Bengt säger att om en handläggare är ledsen och gråter vid ett handledningstillfälle kan det dra ned hela gruppen så att alla drabbas av den personens känslor.

Bengt säger också att samtal om pengars betydelse kan ske i vissa fall under handledningen och då i form av att en handläggare tar upp ett specifikt fall. Han säger då att det ofta är så att samtliga handläggare tycker lite likadant och nämner att det då blir uppenbart att det finns en gemensam norm om synen på pengar inom enheten.

Danne tycker att det funkar väldigt bra och det trots att de är väldigt många handläggare som har handledning samtidigt. Han säger att det inte brukar bli tungrott på något sätt som det annars kan bli i stora grupper. Han säger att det ibland känns lite meningslöst att vara med men att det till slut ändå brukar vara något intressant som han får med sig när handledningen är avslutad. Danne berättar att handledningen vanligtvis brukar börja med någon sorts runda då handläggarna har tillfälle att lyfta en fråga eller ett ämne man sedan vill diskutera. Han säger också att det alltid görs en kort uppföljning av vad som sades vid det senaste tillfället. Danne berättar att det varierar i hur handledningen ser ut och det på grund av vad handläggarna vill prata om. Danne säger sen att det inte finns några andra tillfällen då gruppen samlas för att reflektera tillsammans och ser därför handledningen som en del i att få tänka i grupp. Han säger att det just är diskussioner i grupp som för arbetet vidare. Danne tillägger sedan att det tyvärr nog är alldeles för sällsynt med tid för reflektion för handläggare. Han uttrycker det på det här sättet: ” *Jag tror det saknas inom hela socialtjänsten just för att det är ett så hårt tryck på alla enheter. Man ges inte och tar sig inte tiden att tänka efter.*”

6.7 Arbetet med ekonomiskt bistånd – socialt arbete?

Bengt svarar på frågan vad socialt arbete är med att säga att det handlar om att utreda sociala problem och det genom att samla in information för att sedan kunna göra bedömningar utifrån utredningar. Ett sätt, säger han, är att samla denna information via samtal med klienten. Bengt säger att *samtalet* och att skapa en genuin relation med klienten är en viktig del i arbetet. Han berättar att dokumentation och ett professionellt förhållningssätt även det är viktiga delar i det sociala arbetet. Han säger också att kunna skämta till en viss gräns kan bidra till att hitta den genuina relationen men det får inte bli på ett sätt där det byggs upp förväntningar hos klienten som aldrig kommer att kunna uppfyllas. Han säger även att det innebär att sitta på två olika sidor som socialsekreterare inom en kommun, en hjälpande och en dömande sida. Han berättar att rollen som socialsekreterare innebär en auktoritär ställning och att det inte är något som man ska hyckla om.

Bengt säger att arbetet med ekonomiskt bistånd är socialt arbete då det handlar om att hjälpa personer som inte klarar sin ekonomi. Han säger att det inte skulle fungera med ett datoriserat system för den här sortens problematik, han tycker att det krävs kunnig och professionell personal till att göra de bedömningar och utredningar som arbetet innebär. Han säger också att i utredningar om ekonomiskt bistånd kan fel upptäckas som då kan rättas till. Han syftar till exempel på FUT (felaktiga utbetalning) men säger man ibland kan hitta personer som egentligen borde ha sjukersättning och inte socialbidrag.

På frågan vad socialt arbete är svarar Asta följande:

Ja inte är det att betala ut pengar, vi brukar säga att vi inte håller på med socialt arbete. Utifrån att socialt arbete är att arbeta med människor för att dem ska komma vidare. Jag har haft flera chefer som sagt att vi egentligen inte håller på med socialt arbete för att det inte går att göra det när vi håller på med pengarna, alltså att pengarna tar upp så mycket av vår tid, de menar väl det att det inte är ett renodlat socialt arbete utan också en utbetalningsmekanism som vi håller på med här, en liten utbetalningsfabrik.

Asta berättar att hon har haft flera kollegor som bytt jobb på grund av att de inte tyckte att det fungerade att jobba socialt inom försörjningsstöd. Asta säger: *”Jag tycker oftast att det är svårt att jobba socialt men jag märker ju också att när jag har möjlighet att träffa folk så är det också samtidigt bra att ha lite koll på ekonomin. Då kan man prata om ekonomin och utgå från den i samtalet.”* Senare under intervjun med Asta säger hon att ändå kan tycka att det finns starka inslag av socialt arbete i jobbet med ekonomiskt bistånd. Hon beskriver det på följande sätt:

Jag kan nog tycka att det finns starka inslag av socialt arbete i alla fall, för att vi lär ju känna folk, har jag haft min klient i ett år eller mer så lär jag ju känna personen. Särskilt om jag träffat personen ett par gånger samt har läst journaler och om jag följt med på läkarbesök och sådant, då får man ju en ganska bra bild. Jag tror att det största misstaget man kan göra som socialarbetare är att tro att allting händer i det här rummet på vår enhet, det är liksom en timme i månaden de är här, sen har de hur många timmar som helst som de gör annat på, träffar andra myndigheter. Att följa med klienten runt, att träffa arbetsförmedlingen eller att träffa läkaren, att gå till jobbtorget och ha samtal om hur det funkade och vad gjorde du när du var här och så. Alla de här bitarna blir väldigt viktiga, så ett möte handlar inte bara om att sitta i ett kontorsrum utan handlar också om att lära känna personen, jag tror de flesta klienterna uppskattar det.

Asta beskriver sedan att om hon har 70-80 ärenden samtidigt så är det omöjligt att jobba med alla samtidigt. Det här, säger hon, innebär att en del klienter får tid utan att någon från socialtjänsten vill träffa denne. Asta säger att det händer att just den här tiden som en klient ibland kan få, kan innebära en förändring i sig. Hon säger:

Jag märker ju att om jag jobbat intensivt med folk under en period och sen låter de *sitta* en stund och börjar sen jobba med de igen så kommer ofta någon sorts av förändring. Den här möjligheten att själv tänka över sin situation tror jag är viktig. Det blir ju ibland ett litet ofrivilligt arbetssätt för tanken är att jag ska jobba med alla samtidigt, men det är ju omöjligt.

Asta säger sen att alla delar i hennes jobb är på något sätt socialt arbete, hon säger: *”Och pengarna är ju så att säga BLODET I KROPPEN, utan pengar funkar väldigt lite annat.”*

För Calle handlar socialt arbete om ett frigörande av befintliga resurser inom människor. Han beskriver det på följande sätt: *"Alla kommer hit med resurser, en massa täcken som ligger på den här människan som ger tyngd, men ändå liksom hitta någonstans. Där kan vi nog börja jobba, där det finns någon energi. Man ska få vara chef över sitt eget liv, det ser jag som ett sätt att peppa människor."* Calle säger även att alla kontroller som finns inom ramen för ekonomiskt bistånd kan vara ett sätt visa människor hur trist det är att vara beroende av socialtjänsten. Han säger att det i sig kan innebära att klienter tar tillbaka makten över sitt liv och skapar på så sätt möjligheten att förändra sin livssituation. Han säger också att göra detta innebär att en viss styrka inom klienten måste finnas, annars kan det nog vara svårt.

Calle har svårt att tänka sig ett samhälle utan arbetet med ekonomiskt bistånd, han tänker då på vad som skulle finnas istället och tänker då på välgörenhetsorganisationer som exempel. Calle berättar att han har erfarenhet av att bo och leva England och säger att där hade man det inte enkelt om man var fattig. Calle säger att Sverige inte har sjunkit så lågt i behandlingen av fattiga och tycker att det i Sverige fortfarande finns något som liknar ett välfärdssamhälle där just ekonomiskt bistånd är en basal del av det. Calle säger att han ser att det har förändrats i Sverige och tar hemlöshet som exempel då det för tio år sedan inte alls såg ut som det gör idag och han tycker det är lite sorgligt. Calle beskriver att han ändå inte tycker socialtjänsten har förändrats så mycket under samma tid men han tror att det har hänt stora förändringar inom vårdapparaten som då också påverkar arbetet med ekonomiskt bistånd.

Danne beskriver att kärnan i socialt arbete handlar om att vara med personer i en förändringsprocess. Han tycker att det är att gå från en situation som är mindre önskvärd till någonting som är bättre. Han säger även att det inte bara behöver handla om förändringsprocesser på individnivå utan att det även kan ske på en mer övergripande nivå och säger: *"Så länge det handlar om just att driva förändringsprocesser som påverkar människor."*

Danne svarar på frågan om han ser ekonomiskt bistånd som socialt arbete och säger:

Ja, absolut. I högsta grad. Det är en omfördelning av resurser från, eller till de personer som inte har egna resurser, framför allt ekonomiska då, och det är ju socialt arbete. Man verkställer det, men sen är det ju också just det här med att möta människor som på flera olika sätt har det svårt, inte bara ekonomiskt utan även annat och antingen lotsa vidare till andra enheter inom socialtjänsten som kan hjälpa till med just det som man har problem med, med sina barn eller om man har ett missbruksproblem. Eller att även liksom dra in andra myndigheter i samhället för att personen ska få den hjälp den behöver.

Danne beskriver ett exempel som för honom är bra socialt arbete, och det kan vara att få följa med i en persons liv från denne har aktualiserats på enheten tills att personen inte längre behöver socialbidrag utan kan stå på egna ben som självförsörjande.

7 Analys av resultat

7.1 Inledning

I det här avsnittet kommer jag att analysera tre teman från det redovisade resultatet. De två teman jag valt att inte analysera återfinns i avsnittet om förslag på framtida forskning. Mitt val att ändå redovisa, i resultatavsnittet, dessa två teman som jag ej valt att analysera motiveras med att dessa är viktiga områden för framtida forskning. För att besvara studiens frågeställningar anser jag nedan teman täcka in det som för studien är relevant.

De teman som nedan kommer att analyseras är *Pengars betydelse på enheten*, *Pengar som del i arbetet* och *Arbetet med ekonomiskt bistånd – socialt arbete?* Dessa tre teman har fokus på socialsekreterarnas arbetssituation där pengar och klient är något som dem alltid måste förhålla sig till i det sociala arbetet.

7.2 Pengars betydelse på enheten

Asta beskriver att det är budget som är det stora samtalsämnet vid möten och i övriga samtal kollegor emellan. Hon säger att ordet budget alltid är närvarande på enheten, men utan att gå in på vad det exakt betyder fortsätter Asta istället att beskriva klienternas agenda, som hon menar att klienterna har. Det Asta menar är att klienterna kommer till enheten för att få ekonomiskt bistånd. Hon säger att klienterna känner stress över att inte ha några pengar som kan leda till verbala påhopp på personalen i receptionen som vanligtvis är det första klienterna träffar på vid besök på kontoret. Asta menar att hon och kollegorna gör allt för att handlägga ärenden i tid men att de inte ägnar någon tid till att tillsammans förändra stressen som klienter kan ha. Hon menar att om alla handlägger sina ärenden inom rimlig tid, enligt riktlinjerna, så att beslut snabbt kan fattas är det att göra allt för klienterna. Salonen (1998, s.45-48) ser det här som ett led i att klienten befinner sig ett underläge som innebär för klienten att de måste följa de regler som gäller. I det här fallet handlar det om att vänta på att få sitt ärende prövat och till sist få ett beslut om avslag eller bifall. Stressen som klienterna känner kan i det här fallet ses som det Salonen (a.a.) resonerar om, det vill säga att klienten i sitt underläge har få möjligheter till inflytande och kan på så sätt bara vänta på att beslutet ska fattas. Utifrån Skaus (2007, s.71-73) koordinatsystem (Figur 1) ser Astas enhet sig själva som att ligga i *D*, det vill säga *mycket hjälp/lite makt* då Astas enhet resonerar kring att de göra allt för sina klienter. Med vad Asta beskrivit om klienters stress och påhopp på personal kan jag utifrån samma koordinatsystem placera in Astas enhet i *A*, då klienterna genom sina påhopp på personal visar

känsla på maktlöshet inför det beslut som ska tas. Asta menar att hon känner till stressen hos klienterna och hanterar det genom att försöka leverera beslut så fort som möjligt.

Bengt menar att det, på hans enhet, har utvecklats en norm i hur tankarna kring pengar ska vara och att det till stor del har med att göra på vilket sätt chefen arbetar. Han beskriver att när en socialsekreterare frågat chefen om ett visst ärende och fått svar på hur denne ska hantera ärendet innebär det att samma socialsekreterare kommer att hantera andra liknande ärenden på samma sätt. På det här sättet blir det som chefen vill ha det samt att normen om synen på pengar utvecklas hos samtliga på enheten. Skau (2007, s.56-57) ser det här som i mötet med klienten att hjälparen har en fördel då hjälparen tidigare varit med om en liknande situation. Hjälparen har, som även Bengt beskrivit, redan lärt in sin roll. Hjälparen har utvecklats i det gemensamma normsystemet och har tankar om pengar som de andra på enheten. Här kan man se att en obalans råder då makten ligger hos hjälparen både utifrån sin roll som professionell men även utifrån den kunskap som hjälparen besitter när det gäller de olika reglerna som gäller vid just detta kontor, till exempel handläggning, tjänsteutövning och hur förhållandet klient och hjälpare regleras. Det Skau (2007, s.56-57) menar kan häva obalansen är om hjälparen går utanför sin professionella ram som styrs av sammanhangets struktur, som i Bengts beskrivning skulle vara att som handläggare bryta mot enhetens normativa tankar om pengar. Ser man till Skaus (2007, s.71-73) koordinatsystem (Figur 1) skulle Bengts enhet hamna i *A* då det råder en obalans på hög nivå i mötet mellan klient och hjälpare då det på enheten råder en gemensam norm i hur man som handläggare ska tänka kring pengar. Skulle någon av handläggarna bryta den satta normen skulle man istället kunna placera dennes agerande i *B* i Skaus (a.a.) system, det vill säga *mycket makt/mycket hjälp* då det skulle råda balans på hög nivå mellan handläggare och klient.

Det som blir synligt i både Aastas och Bengts fall är att pengar finns med som en betydande del i hur arbetet eller mötet med klienten kan komma att bli och att man utifrån Skaus koordinatsystem kan se hur makten fördelas mellan de båda.

Calle beskriver sin enhet som en arbetsplats där han själv trivs och menar att förståelse finns inom enheten för klienternas livssituation. Han menar att enheten försöker vara tillgängliga och bemöter alla som besöker dem. Han säger att enheten har en human inställning i bemötandet med klienter som står utan pengar och säger att han tror att det handlar om hur socionomutbildningen nu är utformad. Hans bild av *nya* socionomer är att de har en mer professionell inställning till yrket som bidrar till bemötandet som han ovan beskrivit. Han menar även att det kan leda till ett mer rättssäkert arbete. Calle berättar i intervjun att några kollegor på enheten försöker sätta sig in i klienternas situation genom att *leva* på

socialbidragsnorm. Kollegorna berättar för övriga på enheten hur känslan är att ha en begränsad summa pengar att leva för och hur svårt det ibland kan vara. Ser vi till Skaus (2007, s.73-77) andra modell som handlar om relationen mellan systemnivå och personnivå i förhållande till jämlikhetsorientering och hierarkisk orientering (Figur 2), ser jag att Calles beskrivning om hur hans enhet ser på pengar i förhållande till mötet med en klient, kan placeras i *Växthuset*. Anledningen till det är att Calle beskriver det som kännetecknas i *Växthuset* som handlar om att förhållandet mellan klient och handläggare präglas av respekt och tillit. Om vi ser till Skaus (2007, s.71-73) koordinatsystem (Figur 1) skulle enhetens syn enligt Calle då hamna i *D* som utmärks av *mycket hjälp/lite makt*, då några kollegor försöker få en bild av hur det känns att leva på socialbidragsnorm samt att de även förmedlar dessa känslor till övriga kollegor på enheten.

Dannes beskrivning om hur hans enhet ser på betydelsen av pengar är att enheten är medveten om den makt pengar innebär i mötet med en klient och menar att mötena kan vara laddade då mötet just handlar om pengar. Han beskriver den maktposition som han har i sitt jobb med att säga: *"...det är ett maktförhållande som inte går att missa när man jobbar här, det tror jag är oavsett var i Sverige man jobbar med ekonomiskt bistånd, så finns det ett sånt maktförhållande."* Han fortsätter med att säga att han tror alla på hans enhet är eniga om att i maktrelationen socialsekreterare och klient har socialsekreteraren maktövertaget. Danne säger även att hans enhet inte gärna utåt sett vill prata om deras yrke där pengar har störst fokus. Han tror att det beror på att arbetet med pengar är kopplat till ett yrke med låg status. Danne beskriver det som även Fred & Olsson (2002, s.8-9) och Börjeson (2008, s.142) resonerat kring, det vill säga att andra yrkesverksamma ser jobbet med ekonomiskt bistånd som något enkelt och icke krävande som då innebär en *lågstatusstämpel*. Danne menar att hans arbete egentligen inte handlar så mycket om pengar men att det samtidigt genomsyrar hela hans yrke, då klienterna han träffar är där för att ansöka om pengar. Placering av det Danne beskrivit gör jag i Skaus (2007, s.73-77) andra modell (figur 2) i *Oasen* även om viljan finns inom enheten att förflytta sig till *Växthuset*. Det jag menar med det är att handläggarna kan ses som jämlikhetsorienterade men som befinner sig i ett hierarkiskt orienterat system. Det jag menar med att viljan hos enheten finns att förflytta sig till *Växthuset* är att medvetenheten om den maktposition samt det maktövertag handläggarna har innebär att respekt och tillit kan infinna sig i mötet med en klient men att det i Dannes beskrivning är systemet som sätter stopp för det.

7.3 Pengar som del i arbetet

Asta förklarar vad pengar innebär för hennes arbete på enheten med att säga: ”*Det handlar om brådska brådska brådska, för folk kan ju aldrig få nog av pengar, särskilt när man inte har så mycket. Så att för mig driver pengar människor att göra saker, dom kan ställa upp på en planering dom inte vill gå med på bara för pengarnas skull.*” Hon menar att det är hon som bestämmer vem som ska få pengar och att det innebär att hon har ett maktövertag gentemot sina klienter och att det betyder att hon har ett stort ansvar. Hon menar också att hon har förståelse för de klienter som inte vill samarbeta och för de klienter som vill ha sina pengar innan en planerad aktivitet är genomförd. Hon säger att hon förstår det och att det egentligen inte är så konstigt då pengar behövs för att kunna genomföra de planerade aktiviteterna, till exempel behövs pengar för att kunna resa dit aktiviteten är planerad, det behövs mat och att hyran måste betalas för att man ska ha någonstans att sova. Hon säger att alla de här bitarna går hand i hand och att utan pengar fungerar det inte. Asta beskriver igen den stress som hon känner för att få ut klienternas pengar så snabbt som möjligt för att vara behjälplig och agera utifrån de uppsatta krav som finns för handläggning av ärenden. Aastas vilja är att arbetet ska ske i *D* i Skaus (2007, s.71-73) koordinatsystem (Figur 1) som präglas av *lite makt/mycket hjälp* men som hennes arbetssituation ser ut placerar jag den istället i *A* i Skaus (a.a.) system. *A* beskrivs som *mycket makt/lite hjälp* och som jag ser att hennes arbetssituation präglas av, då Asta har mycket makt men endast kan bistå med lite hjälp. Jag ser att Asta skulle vilja ha något mindre makt då makten i sig ökar de stressmoment Asta ofta återkommer till, samtidigt som hon skulle vilja kunna ge mer hjälp. För Asta blir alltså makten ett stressmoment.

När Bengt beskriver pengar som del i hans arbete menar han att det kan användas som en sanktion. Han menar att med den makt pengar har kan han styra sina klienter samt att han kan fatta beslut utifrån att klienten inte utfört det som var planerat. Till exempel kan en utebliven närvaro på *jobbtorg* utan förklaring leda till ett för klienten negativt beslut. Bengt menar i det han säger att man som handläggare kan använda pengarna klienterna vill ha som en sanktion, eller om man hellre vill använda ordet hot, då det Bengt beskriver är ett slags hot. Utifrån det Bengt beskriver om pengar som del i hans arbete placerar jag hans utsago i Skaus (2007, s.73-77) andra modell (Figur 2) i *Tvångskammaren* då det tydligt framgår att det präglas av makt och kontroll och att det både på en personlig nivå samt på systemnivå kan ses som förtryckande. Ser man till hur Blennberger i citatet nedan diskuterar handläggarens roll inom enheter för ekonomiskt bistånd bekräftar det placeringen av Bengt utsaga i *Tvångskammaren*.

Socialbidragets handläggare är nyckelpersoner både för socialbidragets legitimitet och klienternas livskänsla. Slarv, godtycklighet, likgiltighet eller arrogans kränker klienten och sänker det sociala arbetets anseende. Varje gång en klient lämnar en socialbyrå med en reducerad livskänsla är det en motgång för det sociala arbetet (Blennberger, 1997, s.34).

Calle säger att han ser pengar i sitt yrke som ett verktyg som kan leda till att få ett helhetsperspektiv över klienten och dennes situation. Han säger att på så sätt kan han få reda på hur klienten resonerar om pengar och det kan i sin tur utvecklas till samtal om eventuella skulder eller hur denne prioriterar sina pengar i vardagen. Med det här menar Calle att samtalet och att få en relation med klienten är en viktig del i hans jobb. Han menar att pengar kan användas mer än bara vad som framgår av ett beslut, då det i samtal om pengar kan öppna upp för att synliggöra annan problematik som rör klienten. Calles beskrivning placerar jag i Skaus (2007, s.73-77) andra modell (Figur 2) i *Växthuset* då relationen mellan klient och handläggare präglas av tillit och respekt. Placeringen i *Växthuset* kan man även se i det Fred & Olsson (2002, s.7-9) nämner om att relationen med klienten inom arbetet med ekonomiskt bistånd är en viktig del i förändringsarbetet.

Även Danne menar att pengar som del i hans arbete kan användas som ett verktyg, eller som han själv beskriver det som ett pedagogiskt redskap för att redogöra för klienten vad som ingår i det ekonomiska biståndet. Danne menar att använda pengar som ett redskap i samtal med en klient kan leda till hur denne tidigare har agerat med sin ekonomi och även hur klienten resonerar om framtiden. Danne beskriver även att det finns ett annat fokus på enheten som även det handlar om pengar, Danne syftar då på den ekonomiska styrningen i den organisation han och hans enhet tillhör. Han menar att organisationens budget är en viktig parameter i jobbet då det kan påverka hur handläggares beslut kan se ut. Han säger dock att det inte gäller de ordinarie biståndsansökningarna utan de ansökningar som handlar om det man kan ansöka om utöver socialbidragsnormen. Danne menar att medvetenheten om organisationens budget har ökat bland handläggarna som då kan leda till att man som handläggare i vissa fall bli mer försiktig med att ta ett visst beslut, som i budgetsammanhang skulle vara negativt. Danne menar att han tycker att det är viktigt med en budget i balans men att en budget i balans inte ska innebära nedskärningar i verksamheten utan att budgeten då istället ska utökas under en begränsad tid då verksamheten uppenbarligen kostar för mycket. Det Danne beskriver om att använda pengar som ett pedagogiskt redskap i samtal med klienter blir för mig en placering i Skaus (2007, s.73-77) andra modell (Figur 2) i *Växthuset* då han liksom Calle vill att samtal med klienter ska präglas av tillit och respekt då det kan leda till att förändringsarbetet går framåt. På systemnivå placerar jag Dannes berättelse om

hur organisationens budget kan påverka enskilda handläggares beslut i A i Skaus (2007, s.71-73) koordinatsystem (Figur 1) då det på strukturell nivå informellt finns regler som handläggare rättar sig efter. Makten här finns alltså i hur den ekonomiska styrningen sker som i slutändan påverkar klienten om att eventuellt gå miste om något denne ansökt om.

7.4 Arbetet med ekonomiskt bistånd – socialt arbete?

Bengt menar att arbetet med ekonomiskt bistånd är socialt arbete då det handlar om att hjälpa personer som inte klarar sin ekonomi. Bengt säger under intervjun att *samtalet* och att skapa en genuin relation med klienten är en viktig del i arbetet. Han menar även att dokumentation och ett professionellt förhållningssätt är viktiga delar i det sociala arbetet. Han säger att det inte skulle fungera med ett datoriserat system för den här sortens problematik, han tycker att det krävs kunnig och professionell personal till att göra de bedömningar och utredningar som arbetet med ekonomiskt bistånd innebär. Bengt menar också att arbetet med ekonomiskt bistånd innebär att sitta på två olika sidor som socialsekreterare, en hjälpare sida och en dömande sida. Han berättar att rollen som socialsekreterare innebär en auktoritär ställning och att det inte är något som man ska hyckla om. Fred och Olsson (2002, s.7-9) hävdar, precis det som Bengt ovan beskrivit, att arbetet med ekonomiskt bistånd kräver en god relation mellan klient och hjälpare för att ett förändringsarbete ska vara möjligt.

Asta beskriver att hon inte anser att arbetet med ekonomiskt bistånd är socialt arbete men att det har starka inslag av det. Det Asta menar med det här är att relationen som skapas med klienter som hon haft långvarig kontakt med är en del i ett förändringsarbete. Hon resonerar kring att det är omöjligt att arbeta samtidigt med alla de ärenden hon har men att det kan vara positivt för vissa klienter. Hon menar att det här ofrivilliga arbetssättet som skapas av hög arbetsbelastning kan få en del klienter att hinna tänka över sin situation i lugn och ro. Det kan i sin tur kan innebära att klienten hittar egna vägar bort från det ekonomiska biståndet. Asta tillägger senare under intervjun att: "...pengarna är ju så att säga *BLODET I KROPPEN*, utan pengar funkar väldigt lite annat." Man kan utifrån Astas utsagor se att hon till en början inte ser sitt arbete som socialt arbete men att inslag av det förekommer. Senare återkommer Asta med liknande svar som Bengt beskrivit, och det i form av att relationen med klienten innebär i sig att ett förändringsarbete kan vara möjligt. Fred och Olssons (2002, s.7-9) resonemang om att arbetet med ekonomiskt bistånd visst kräver en god relation mellan klient och hjälpare för att ett förändringsarbete ska vara möjligt gäller även för Astas beskrivning.

Calle svarar på frågan om ekonomiskt bistånd är socialt arbete med att säga att han har svårt att tänka sig ett samhälle utan arbetet med ekonomiskt bistånd, då det är en grundläggande del i välfärdssamhället.

Danne svarar på samma fråga som Calle fick ställt till sig med att säga:

Ja, absolut. I högsta grad. Det är en omfördelning av resurser från, eller till de personer som inte har egna resurser, framför allt ekonomiska då, och det är ju socialt arbete. Man verkställer det, men sen är det ju också just det här med att möta människor som på flera olika sätt har det svårt, inte bara ekonomiskt utan även annat och antingen lotsa vidare till andra enheter inom socialtjänsten som kan hjälpa till med just det som man har problem med, med sina barn eller om man har ett missbruksproblem. Eller att även liksom dra in andra myndigheter i samhället för att personen ska få den hjälp den behöver.

Det vi kan se i Dannes svar är att han liksom övriga informanter anser att arbetet med ekonomiskt bistånd är socialt och att det är en viktig del i förändringsarbetet. Utifrån mina informanternas beskrivningar om hur de ser på sitt jobb som del i det sociala arbetet placerar jag samtliga av dessa i Skaus (2007, s.73-77) andra modell (figur 2) i *Oasen*, då samtliga informanter kan ses som *jämlikhetsorienterade hjälpare* som befinner sig i ett system som är *hierarkiskt* ordnat. Man kan alltså se informanterna som villiga att hjälpa klienterna genom att arbeta med ekonomiskt bistånd som alla fyra menar är socialt arbete.

8 Diskussion

8.1 Slutsats

Studiens syfte är att beskriva och analysera hur några socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd förstår betydelsen av pengar som del i sitt arbete. Utifrån mina frågeställningar; *Hur beskriver och reflekterar socialsekreterarna, i mötet med klienten, att det är pengar de arbetar med?* och *Hur beskriver socialsekreterarna betydelsen av pengar?*, menar jag att jag uppnått studiens syfte. I det här avsnittet kommer jag att lyfta viktiga resultat som framkommit i analysen. Dessa delar menar jag besvarar studiens frågeställningar.

I analysen framgår det att informanternas syn på pengar i sitt arbete är att det är ett maktmedel. Då de menar att pengar i deras arbete är makt menar de också att det finns olika sätt att använda denna makt på. Det framgår i analysen att makten socialsekreterarna innehar kan användas som ett hot eller som ett verktyg i relationen till klienten. Makt i sig kan också innebära stress, då makt innebär ansvar. Ansvar som socialsekreterarna har gentemot klienter och gentemot sin organisation kan leda till en känsla av stress då det alltid gäller att leverera beslut i snabb takt, beslut som i förhållande till organisationens budget inte får överskrida den norm som kan ses råda inom socialsekreterarnas enhet.

Informanterna uppger och tidigare forskning visar att arbetet med ekonomiskt bistånd är socialt arbete. Börjeson (2008) och Fred & Olsson (2002) menar även att det kan vara ett av de mest komplexa och svåra områdena att arbeta med inom socialt arbete. Socialsekreterarna möter människor som är i behov av pengar. Pengar är något som alla människor behöver för att kunna leva i samhället och har man inte pengar blir man beroende av någon annan. I klienternas fall blir beroendet att förhålla sig till socialsekreterarna som har makten att besluta om bifall eller avslag på ansökningar om ekonomiskt bistånd. Socialsekreterarna är med det jag har beskrivit ovan viktiga kuggar för klienterna då det är de som avgör hur en klient kan komma att klara av sin försörjning. När socialsekreterarna beskriver att de arbetar med socialt arbete nämner samtliga i någon mån att det är relationen med klienten som är grunden i förändringsarbetet. Fred och Olsson (2002) menar också att relationen mellan klient och socialsekreterare är av stor betydelse i hur förändringsarbetet kommer att bli. Pengar, menar Fred och Olsson (2002), är så pass centralt i människors liv att det är något som man som socialsekreterare måste diskutera och samtala om i mötet med klienten, som till exempel hur Asta beskrev pengar i intervjun: ”... pengarna är ju så att säga *BLODET I KROPPEN*, utan pengar funkade väldigt lite annat.” Skau (2007) ser att det alltid råder obalans i mötet mellan klient och hjälpare, men att obalansen kan skifta och se annorlunda ut beroende på person och

system. Skau (2007) menar att hjälparen alltid har ett maktövertag men att man som hjälpare kan göra försök i att minska övertaget. Det kan vara att som hjälpare försöka gå utanför den ram som är styrande i organisationen samt att skapa en tillitsfull relation med klienten.

Samtliga informanter beskriver att pengar och deras egen roll innebär ett maktövertag gentemot klienten. De beskriver även att det är relationen med klienten som är avgörande om man som socialsekreterare ska kunna jobba förändringsinriktat. Samtliga informanter menar att förändringsarbete är socialt arbete. Socialsekreterarna kan ses reflekterande då samtliga är väl medvetna om pengars betydelse i mötet med en klient och att pengarna är orsaken till att de möts. Pengars betydelse som del i socialsekreterarnas arbete innebär för dem att inneha ett maktövertag, ett verktyg i förändringsarbetet eller som ett stressmoment. Samtliga informanter är överens om att pengars makt alltid är närvarande i mötet med en klient.

8.2 Avslutande diskussion

Att pengar är en viktig och ibland avgörande del i människors liv kan vi delvis se i studiens resultat. I resultatet och analysen framgår det också att pengar för socialsekreterarna innebär makt och att makten kan användas på olika sätt beroende på person och system.

Pengar betyder mer än att bara kunna betala hyran och ge sina barn mat. Pengar handlar också om att vara som alla andra och slippa känna sig utanför. De personer som ansöker om ekonomiskt bistånd vill säkert inte vara i den situationen som de befinner sig i, men har troligen inget val då socialbidraget är det sista skyddsnätet i vårt samhälle.

De första orden i denna studie börjar med Cornelis Vreeswijks (1974) text om *Polaren Pär* vid ett besök hos socialtjänsten. Meningen med att ha denna text som inledande ord är att redan där be läsaren starta den egna reflektionen om vad pengar betyder och försöka tänka sig in i socialsekreterarnas komplexa arbetssituation. Texten säger en del om komplexiteten som socialarbetarna inom försörjningsstöd stöter på, det vill säga att vara kontrollerande och inneha en myndighetsroll samtidigt som man ska vara hjälpare. Att få ihop dessa bitar och förvalta det genom att jobba förändringsinriktat kräver god kompetens, en kompetens som socialarbetare inom andra verksamheter inte tror behövs för att arbeta med ekonomiskt bistånd. Det är bland annat på dessa grunder som yrket med ekonomiskt bistånd fått låg status och jag hoppas innerligt att kommande generationer socialarbetare tänker om när det gäller arbetet med ekonomiskt bistånd. Pengar betyder nämligen något för alla, alla människor har något förhållande till pengar och det oavsett om man har pengar eller om man som klient står i kö för att ansöka om ekonomiskt bistånd.

Jag har under studiens tillblivande själv fått flera ”aha” upplevelser då jag i varje morgontidning, kvällstidning, fackligt knutna tidningar samt genom många andra kanaler plötsligt sett att så mycket av det som skrivs och sägs handlar om pengar. Svenska Dagbladet (2012) har under maj månad parallellt med mig skrivit artiklar som handlat om vad pengar betyder för människor, vad lönen har för betydelse och hur det känns att vara biståndstagare. Under våren har *heta* förhandlingar mellan fackförbund och arbetsgivare varit vanliga, där fackförbunden vill öka dess medlemmars inkomst men där arbetsgivare inte vill detsamma. Dessutom råder en het debatt om sjuksköterskornas krav på ingångslön som inte ska understiga 24 000 kr per månad. Den ekonomiska krisen världen över är det nog få människor som har missat. Min morfar som är över 90 år säger att *”allt bara kostar mer och mer och att alla bara vill tjäna pengar på allt som går att tjäna pengar på.”*

Det jag med den här diskussionen vill lyfta fram är att i dagens samhälle handlar mycket om pengar, men avsevärt mindre sägs och skrivs det om de tjänstemän och de klienter som står på olika sidor i ett obalanserat förhållande till varandra men som ändå har så mycket med varandra att göra. Socialsekreterare möter varje dag klienter som ansökt om socialbidrag, ett bidrag som är *laddat* med många olika känslor. Klienter får beslut om bifall eller avslag på sin ansökan om ekonomiskt bistånd, ett beslut som kan betyda olika mycket för klientens livssituation. Pengar används av informanterna bland annat som ett redskap i samtal med klienten som de ser är viktigt för att kunna utföra ett förändringsarbete. Ett förändringsarbete som i andra tjänstemäns ögon inom kommunens socialtjänst ses som ett arbete med låg status. De intervjuade socialsekreterarna och tidigare forskning påvisar att pengar är komplext att arbeta med. För mig innebär det ett ställningstagande för ansvariga tjänstemän och politiker, men även blivande och redan yrkesverksamma socialarbetare, att arbeta med att förändra den status arbetet med ekonomiskt bistånd har idag.

8.3 Förslag på framtida forskning

I resultatredovisningen finns två avsnitt som jag valt att inte analysera. Mitt val är grundat på att de två avsnitten ligger något utanför syftet för studien. Dock har jag valt att behålla dem i resultatet då jag ser att det är två viktiga områden som jag eller någon annan bör studera. Därför har jag valt att lyfta fram dessa områden under det här avsnittet. Dessa två områden handlar om hur samtal med klienter kan se ut där pengar står i fokus och hur innehållet i socialsekreterarnas handledning inom enheter för ekonomiskt bistånd kan se ut. Då dessa två områden är centrala för samtliga socialsekreterare inom enheter för försörjningsstöd ser jag att

det finns ett behov av att studera dessa. Bemötandet i klientarbetet samt att kunna skapa en relation är viktiga faktorer i förändringsarbetet och jag ser dessa två områden som viktiga att utveckla och reflektera över. Skulle man studera dessa områden skulle det öka kunskapen i vad det i handledningen finns som skulle kunna förbättra det dagliga förändringsarbetet inom försörjningsstöd, samt ingående se vad pengars betydelse innebär i samtalet med en klient.

Referenser

- Angelin, Anna. (2009). *Den dubbla vanmaktens logik*. Lunds universitet.
- Billquist, Leila. (1999). *Rummet, mötet och ritualerna*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete.
- Blennerger, Erik. (1997). Socialbidrag – en fråga om etik? I Socialstyrelsen, *11 röster om socialbidrag*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Bryman, Alan. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber
- Börjeson, Bengt. (2008). *Förstå socialt arbete*. Malmö: Liber.
- Denscombe, Martyn. (2009). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Fred, Görel., & Olsson, Kicki. (2002). *Socialbidrag ur ett systemteoretiskt perspektiv*. Stockholm: Förlagshuset Gothia.
- Kvale, Steinar., & Brinkmann, Svend. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindau, Niklas., & Lindqvist, Kajsa. (2011). *Legitimitetens pris – om hembesök inom ekonomiskt bistånd*. Ersta Sköndal högskola.
- Minas, Renate. (2008). Arbete med ekonomiskt bistånd I och II. I Å. Bergmark, T. Lundström, R. Minas & S. Wiklund (Red.), *Socialtjänsten i blickfånget*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Payne, Malcolm. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Salonen, Tapio. (1997). Socialbidraget – mellan personliga bekymmer och systembrister. I Socialstyrelsen, *11 röster om socialbidrag*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Salonen, Tapio. (1998). Klient. I V. Denvall & T. Jacobson (Red.), *Vardagsbegrepp o socialt arbete*. Göteborg: Nordstedts Juridik AB.
- Salonen, Tapio. (2012). *Barns ekonomiska utsatthet*. Rädda Barnen.
- Skau, Grete Marie. (2007). *Mellan makt och hjälp - Om det flertydiga förhållandet mellan klient och hjälpare*. Malmö: Liber
- Thurén, Torsten. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Malmö: Liber.
- Vetenskapsrådet. (2011). *Vad är god forskningssed?* Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Vreeswijk, Cornelis. (1974). *Polaren Pär hos det sociala*.

Internetreferenser

- Sweco Eurofutures. (2012). *Ekonomiskt bistånd samt introduktionsersättning – Mars 2012*. Hämtad 120420 från http://www.statistikomstockholm.se/attachments/article/40/soc_2012_04.pdf
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer - inom humanistisk, samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 120422 från http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_tf_2002.pdf
- Vetenskapsrådet. (2005). *Vad är god forskningssed – Synpunkter, riktlinjer och exempel*. Hämtad 120422 från http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000334/god_forskningssed_3.pdf

Författningar

- SFS 2001:453 Socialtjänstlag
- SFS 2003:46 Lag om etikprövning av forskning som avser människor

Bilagor

Brev om informerat samtycke

Jag heter Niklas Lindau och jag är socionom. För tillfället studerar jag magisterprogrammet vid Ersta Sköndal högskola. Jag skriver för närvarande på en magisteruppsats med fokus på pengars betydelse i mötet mellan socialarbetare och klient vid enheter för ekonomiskt bistånd. Du har blivit tillfrågad om att bli intervjuad eftersom du kan bidra med dina erfarenheter om betydelsen av pengar i ditt yrke.

Ditt deltagande är frivilligt och du kan när som helst avbryta intervjun eller avböja att svara på vissa frågor. Intervjun beräknas ta en timme. Resultatet av intervjun kommer att presenteras på ett sådant sätt att inga känsliga uppgifter om dig lämnas ut och du kommer att oidentifieras i uppsatsen.

Under den tid intervjumaterialet bearbetas kommer det att förvaras oåtkomligt för obehöriga, därefter kommer det att förstöras.

Jag följer Vetenskapsrådets etiska riktlinjer för vad som gäller informerat samtycke och konfidentialitet.

Om du har frågor kring eller synpunkter på intervjun eller något i anslutning till denna kan du kontakta mig på telefonnummer: eller mail:

Jag har tagit del av ovanstående:

_____ Datum: _____

Namnförtydligande:

Intervjuguide socialsekreterare

Inledande frågor

(Kön?)

(Ålder?)

(Etnicitet?)

Utbildning, klar när?

Socionom?

Hur kom det sig att du började arbeta med ekonomiskt bistånd?

Hur länge har du arbetat med ekonomiskt bistånd?

Har du arbetat på flera olika kontor?

Hur många ärenden har/hade du i snitt samtidigt?

Hur många ärenden skulle vara optimalt i förhållande till dina arbetsuppgifter?

Hur ser ett värsta scenario ut i antalet ärenden att hantera samtidigt?

Har du arbetat med något annat område inom socialt arbete?

Huvudfrågor

Vilka tankar tror du man har här på enheten om pengar? Berätta.

Kan du beskriva vad pengar betyder för dig?

Hur vill du beskriva pengar som del i ditt arbete?

Kan du beskriva ett typiskt handledningstillfälle utan att gå in på specifika ärenden?

(Finns det (annan) tid för stöd eller reflektion?)

Beskriv hur några olika samtal med klienter som ansöker om EB kan se ut eller handla om.

Berätta vad du tror att pengar betyder för de klienter du träffar?

Kan du beskriva hur du samtalar med klienter om pengar?

Vad är socialt arbete för dig, kan du beskriva det.

- Ekonomiskt bistånd?

- Hur är socialt arbete när det är bra, berätta.

Hur tror du att arbetet med ekonomiskt bistånd kommer att se ut om tio år?

Hur länge blir du kvar på din enhet?

Är det något du vill tillägga, som jag har missat?